

ROSTRA ECONOMICA

INTEGRATIENUMMER

INHOUD

	pag.
Etudiants et intégration	1
R. J. van Bemmelen †	2
Die Möglichkeiten für junge Akademiker in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft	3
Minimum eisen voor een Europese vrijhandelszone Prof. Dr W. Hallstein	3
Prof. Dr G. M. Verrijn Stuart	5
Taken en kansen voor een coördinatie van de monetaire politiek Guido Naets	7
Die Assozierung der überseeischen Länder und Hoheitsgebiete an die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft	10
Paulheinz Orth	10
Les balances des paiements des six	15
Jacques Hancy	15
De landbouw in de Euromarkt	18
J. Bouma	18
Boekbespreking:	
De theoretische economie en de Westeuropese integratie van T. Scitovsky	20
J. L. Schneider	20
Ontvangen literatuur	23
Economie in 16 tekeningen	24

A M S T E L O D A M U M

Typt uw scriptie

O.Z. ACHTERBURGWAL 212
T/O OUDEMANHUISPOORT
TELEFOON 43443

P. J. W. Rothert Docent Handelswetenschappen

BIESBOSCHSTRAAT 36 III - AMSTERDAM-Z. - TELEFOON 710941

Repeteert voor:

FINANCIËLE REKENKUNDE EN VOORTGEZET BOEKHOUDEN

Opleiding voor praktijkexamen boekhouden.

Nationale ————— Handelsbank n.v.

gevestigd te Amsterdam sinds 1863
Kapitaal en reserves f 66.200.000.—

De Nationale Handelsbank heeft een ervaring van bijna 100 jaar op het gebied van alle nationale en internationale bankzaken. De behartiging van Uw financiële- en handelsbelangen is in goede handen bij de Bank met eigen vestigingen in het buitenland, bij de Bank die verbindingen heeft met correspondenten over de gehele wereld.

Voor nationale en internationale financiering:

Nationale Handelsbank n.v.

gevestigd te Amsterdam sinds 1863

'S-GRAVENHAGE - AMSTERDAM - ROTTERDAM

ROSTRA ECONOMICA

MAANDBLAD VAN DE STUDIEVERENIGING DER ECONOMISCHE
FACULTEIT VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactie: J. A. Sillem, R. Snoeker, A. Szász, Y. B. de Wit.
Gelieve stukken voor de redactie bestemd te zenden aan:
R. Snoeker, Roerstraat 54 hs Amsterdam-Z., tel. 72.81.28
Voor adreswijzigingen, advertenties, etc.: R. v. d. Berg, Frederik
Hendrikplantsoen 90, tel. 80012, Amsterdam.

Etudiants et intégration

Ce numéro consacré entièrement aux problèmes de l'intégration économique européenne ressemble par son histoire un peu à celle de la communauté elle-même. En effet ici comme pour la communauté l'idée fut simple et affrayante, mais les difficultés rencontrées se révélèrent nombreuses *). Cela fait près d'un an déjà que la rédaction a commencé à réfléchir, d'abord sur l'utilité puis sur la possibilité d'un numéro composé essentiellement de contributions d'étudiants des „six”. Chacun devait traiter un sujet d'intérêt particulier à son propre pays. Comme la littérature parue au sujet du marché commun suffirait déjà à remplir une bibliothèque complète, l'intérêt et la justification de notre entreprise doivent être vus dans l'originalité du point de vue étudiant. Le marché commun étant un projet à long terme, on ne peut négliger l'opinion de la génération qui doit le réaliser. D'autre part il est utile d'encourager les étudiants à se prononcer sur le développement possible de l'oeuvre commencée.

Une des premières difficultés fut, pour nous aussi, la différence dans l'étendu de chacun des „six”, se manifestant par l'absence d'une université dans le grand-duché. Ainsi, bien qu'il y ait évidemment des étudiants luxembourgeois, il nous fût impossible d'en trouver un pour notre projet. Quant à l'Italie, nous n'avons pas réussi à établir des contacts qu'aient mené au résultat espéré, ce que nous regrettons vivement.

Outre des articles d'étudiants vous trouverez les contributions de deux professeurs qui par le rôle qu'ils ont joué, et qu'ils jouent encore, dans le développement du marché commun, ont acquis une profonde connaissance des problèmes. Nous sommes très heureux de leur participation bienveillante par laquelle ils nous témoignent l'intérêt qu'ils éprouvent pour notre initiative.

En parcourant ce numéro le lecteur s'apercevra qu'il y a plus de problèmes posés que de solutions données. Quelquefois même un certain scepticisme perce. Nous espérons de tout coeur qu'ici comme ailleurs, poser clairement le problème implique déjà un premier pas vers la solution.

Ainsi nous n'allons pas jusqu'au scepticisme. Nous éprouvons plutôt un optimisme modéré.

*) Nous devons beaucoup au Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart, qui nous a aidé à établir les contacts à l'étranger et au Drs. J. C. P. A. van Esch notre ancien co-rédacteur; sans sa persévérance nous serions encore au stade préparatif.

R. J. VAN BEMMELEN †

De meesten van ons kennen helaas reeds de verbijstering, die iemand bevangt als de Dood in zijn omgeving toeslaat. Wanneer het ook nog een leeftijdgenoot betreft, dan voegt zich hierbij een zekere opstandigheid, een besef dat wat hier is gebeurd, in strijd is met de natuurlijke gang van zaken.

Het waren deze gevoelens, die ons vervulden bij het vernemen van het bericht, dat Reinout van Bemmelen, oud-redacteur van *Rostra Economica*, oud-abactis van de S.E.F., door een ongeval in Oostenrijk om het leven was gekomen.

In april 1954 kon men in de zesde aflevering van ons blad voor het eerst zijn naam onder de redacteuren aantreffen. Gedurende de twee en een half jaar, dat hij aan *Rostra* verbonden was, heeft hij zich doen kennen als een van de meest toegewijde medewerkers die wij gekend hebben. Daarnaast gaf hij aan zijn studie de volle aandacht en vervulde hij ook nog het assistentschap bij professor Hennipman. Hij was een van die witte raven, die studeren uit belangstelling en niet slechts voor tentamina. Zijn belangstelling was overigens geenszins tot de economie beperkt, hetgeen hem onder die witte raven ook nog een uitzonderingspositie gaf.

Kort geleden kwam hij uit dienst en ging voor enige weken met vakantie naar Oostenrijk, alvorens zijn eerste baan te aangaan: bij de studiedienst van de Nederlandsche Bank. En hiermee eindigt dan een levensloop. Hij eindigt op een punt waar ieder die Reinout kende de aanvang van een mooie carrière had gewaand. Een aanloop van zevenentwintig jaar voor iets, dat er niet blijkt te zijn. Naar de zin hiervan kunnen wij beter niet vragen.

Wanneer wij terug zien op de tijd, dat wij hem van dichtbij hebben meegemaakt, dan zijn het naast alle andere karaktertrekken vooral zijn soms bijna overmatig enthousiasme en zijn nooit verminderende energie, die in het oog springen. Wellicht zullen deze eigenschappen hun, die hem gekend hebben, tot voorbeeld strekken.

De redactie herdenkt in hem een van haar belangrijkste oud-leden. De redacteuren, die hem hebben meegemaakt, een goede vriend.

De Redactie:

J. A. Sillem

R. Snoeker

A. Szász

Y. B. de Wit

Die Möglichkeiten für junge Akademiker in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft

Es ist mir eine besondere Freude — diesmal auf dem Wege über die „Rostra Economica“ — meine Beziehungen zu den Amsterdamer Studenten zu erneuern. Das Thema, über das zu schreiben die Redaktion mich aufgefordert hat, zeichnet sich zweifellos durch Originalität aus. Auch glaube ich, daraus entnehmen zu können, dass sich unsere jungen Akademiker von der europäischen Beamtenlaufbahn angezogen fühlen.

Ueber die Gehälter, die die Europäische Gemeinschaft angeblich an ihr Personal zahlt, ist viel Unsinn gesprochen und auch geschrieben worden. Mancher wusste sogar zu berichten, in Brüssel verdiene ein Fahrer mehr als ein Minister in den Niederlanden! Es dürfte den jungen Wissenschaftlern nicht schwerfallen, zu durchschauen, dass das alles Märchen sind. Im grossen und ganzen bezahlen wir unsere Beamten gut, einmal, weil wir hohe Anforderungen stellen, dann aber auch, weil eine internationale Karriere gewisse Nachteile mit sich bringen kann, die eine Beamtenlaufbahn in der eigenen Heimat

nicht kennt. Ueber diese Nachteile einer europäischen Laufbahn ist in den Niederlanden z.B. der ausgezeichnete Artikel von Herrn Prof. Schlichting¹⁾ erschienen, so dass ich mich zu diesem Punkt nicht weiter äussern brauche. Auf die Vorteile, die ihnen gegenüberstehen, werde ich noch zu sprechen kommen.

Für eine Schilderung unserer Arbeit lasse ich die Hohe Behörde der EGKS ausser Betracht. Da diese Institution immerhin schon seit 1952 besteht, kann man von ihr nicht mehr sagen, sie sei im Aufbau begriffen. Die Einstellungsmöglichkeiten sind hier also ziemlich beschränkt und hängen ausschliesslich mit den normalen personellen Veränderungen zusammen. Gleiches gilt in gewissen Masse vom Gerichtshof und dem Parlament, obwohl diese durch die Ausdehnung ihres Arbeitskreises eine erhebliche Anzahl neuer Mitarbeiter haben einstellen müssen. Die Personalstärke, die das Budget 1959 für die drei Gemeinschaften und ihre gemeinsamen Einrichtungen vorsieht, ist folgende:

	A	B	C	L	Insgesamt
Hohe Behörde	210	140	410	60	820
EWG-Kommission	400	336	604	140	1480
EAG-Kommission	—	—	—	—	450/495
Europ. Parlament	65	45	158	49	317
Gerichtshof	18	17	37	8	80
Ministerrat	68	27	131	38	864
Investitionsbank	—	—	—	—	66 ²⁾
Insgesamt	761	565	1340	295	3477/3522

Hinzu kommen noch etwa zweihundert Mitarbeiter für die Gemeinsamen Dienste der drei Exekutiven und für den Wirtschafts- und Sozialausschuss.

- A bedeutet Leitende Beamte.
- B „ Beamte des mittleren Dienstes.
- C „ Beamte des einfachen Dienstes.
- L „ Sprachendienst (Dolmetscher und Uebersetzer).

Bei dieser Aufstellung fällt die verhältnismässig grosse Anzahl der Leitenden Beamten und der demgegenüber geringe Prozentsatz des mittleren Dienstes auf. Das erklärt sich aus der Natur der Institutionen der Gemeinschaft. Sie arbeiten als eine Art internationaler „Braintrust“, das heisst, sie planen und üben in mancher Hinsicht eine gewisse Kontrolle aus. Die technischen Massnahmen selbst werden jedoch häufig von den staatlichen

Behörden durchgeführt. So, wie man in einem militärischen Hauptquartier zahlreiche Staboffiziere antrifft, so sind in Brüssel und Strassburg viele Beamte der A-Klasse zu finden.

Für das Jahr 1959 ist die Mehrzahl der Stellen, besonders in den höheren Stellungen, bereits besetzt; ein Schiff kann nicht ohne Steuermann fahren, und die meisten Direktionen laufen schon auf vollen Touren.

Die Anzahl der Bewerbungen, die bei uns in Brüssel eingelaufen sind, war beunruhigend gross; beunruhigend, weil so viele Menschen enttäuscht werden mussten. Allein der Kommission der EWG liegen noch 17.000 Bewerbungen vor; 5.000 weitere Personen bewerben sich um eine Anstellung im Sprachendienst, 1.000 Se-

¹⁾ Aus „Internationale Spectator“, No. 17 vom 8.10.1958.

²⁾ Ende 1958 in Dienst.

ketärinnen wollen bei uns arbeiten. Rund 1.000 Bewerber mussten von vornherein ausgeschlossen werden, weil sie die Bedingungen nicht erfüllten, z.B. bereits in einem zu weit vorgerückten Alter standen. Etwa 2.500 von den Bewerbern bei der Europäischen Kommission sind Niederländer.

Die Verteilung der Aufgaben in der Kommission erfolgt nach einem System, das eine gleichmässige Beteiligung der Mitgliedsnationen anstrebt. Es hat sich nämlich herausgestellt, dass das gute Funktionieren der Organisation die Anwesenheit von möglichst vielen Personen, die mit den innerstaatlichen Verhältnissen in einem der sechs Ländern vollkommen vertraut sind, in allen Direktionen erfordert. So werden die Positionen zu ungefähr je einem Viertel an Frankreich, die Bundesrepublik Deutschland, Italien und die Benelux-Staaten aufgeteilt. Auf diese Weise sind etwa 11 % unserer Beamten Niederländer. (Bevölkerungsziffer 1956: Gemeinschaft 162.700.000; Niederlande 10.900.000).

Dienstgrad	20-25 J.	25-30 J.	30-35 J.	35-45 J.	über 45 J.	Insgesamt
A1 + A2	—	1	4	23	31	59
A3	—	1	13	47	43	104
A4 — A8	2	33	80	87	36	238
	2	35	97	157	110	401

Diese Aufstellung gibt den Stand von Ende April wieder. Die Laufbahn geht von A8 nach A1 (Generaldirektor).

Aus diesen Zahlen geht hervor, dass bei uns eine kleine Anzahl sehr begabter junger Menschen in leitende Stellungen berufen wird. Im allgemeinen werden aber Akademiker mit einigen Jahren Erfahrung bevorzugt.

Ich habe bereits eingangs darauf hingewiesen, dass wir glauben, hohe Ansprüche stellen zu müssen. Wir brauchen viele Spezialisten, und Bewerber ohne abgeschlossenes Hochschulstudium können nicht oft auf diese Bezeichnung Anspruch erheben. Es ist andererseits möglich, dass, wenn der ganze Mechanismus einmal eingelaufen ist, einige Stellen für Praktikanten verfügbar werden. Einstweilen kann jedoch von einer Ausbildung „on the job“ noch nicht die Rede sein.

Sprachkenntnisse sind natürlich in der Gemeinschaft eine zusätzliche Forderung. Alle Höheren Beamten sollen ausser in ihrer Muttersprache noch in einer oder zwei anderen Sprachen arbeiten können. Deshalb ist es auch nicht verwunderlich, dass viele von unseren Mitarbeitern entweder im Ausland studiert oder einige Zeit dort gearbeitet haben.

Welche sind nun die Eigenschaften, die ein zukünftiger Europäischer Beamter haben sollte? Vor allem ein grossen Ver-

Wie steht es nun um die Akademiker? Selbstverständlich findet man die grössten Teile unter den Beamten der A-Klasse (etwa 90 %). Unter den Mittleren Beamten haben ebenfalls etwa vierzig Personen Hochschulbildung. Besonders für jüngere Kräfte aus den Niederlanden, kann eine gehobene B-Stellung finanziell anziehend sein. Ob jedoch eine derartige Position auf die Dauer auch intellektuelle Befriedigung gewährt, ist eine zweite, eine persönliche Frage. In dieser Hinsicht ist also eine Warnung am Platze.

Was für Akademiker arbeiten nun in Brüssel? Es bestehen noch keine ausführliche Statistiken, aber eine kleine Umfrage unter den niederländischen Beamten der EWG-Kommission hatte folgendes Ergebnis: Wirtschaftler: 22 — Juristen 19³⁾ — Absolventen der Steuerakademie: 3 — Indologen: 2 — Landwirtschaftsingenieure: 2 — Soziologen: 1 — Staatsrechtler: 1.

Schliesslich noch einige Angaben über das Alter der Leitenden Beamten:

trauen in die europäische Sache; er wird in der täglichen Routine Enttäuschungen erleben, gegen die er durch seinen europäischen Optimismus gefeit sein musste.

Darüber hinaus braucht er mehr als das durchschnittliche Mass an Elastizität, um in einem internationalen Team arbeiten zu können. Neben Ausdauer sind Ausgeglichenheit und Anpassungsfähigkeit erforderlich.

Es versteht sich also, dass ein Bewerber alle diese Kenntnisse und Eigenschaften haben sollte, denn die Zahlen beweisen, dass nur eine beschränkte Zahl von Kandidaten zu uns kommen kann. Die wirklich guten Kräfte und die überzeugten Idealisten werden ihren Weg nach Brüssel aber trotzdem finden. Sicher wird es sich für sie lohnen — nicht so sehr in geldlicher Hinsicht, denn die Wirtschaft könnte für sie manchmal verlockender sein, aber wegen der vielfältigen Erfahrung, die sie sammeln werden, wegen der erfrischenden Atmosphäre der Arbeit in einer internationalen Umgebung und schliesslich wegen der Gewissheit, bei dem historischen Ereignis der Schaffung des Vereinigten Europa dabeigewesen zu sein.

W. Hallstein

³⁾ Einige Juristen haben auch ein abgeschlossenes Studium einer anderen Fakultät.

Minimum eisen voor een Europese vrijhandelszone

De onderhandelingen over het tot stand brengen van een West-Europese Vrijhandelszone of tot een daarmede on-geveer overeenkomende multilaterale as-sociatie van de buiten de E.E.G. staande leden van de O.E.E.S. met de gemeen-schap van de ZES zijn in een langdurige impasse geraakt. Ten dele is dit toe te schrijven aan oorzaken van politieke aard, waarop ik hier niet nader wil ingaan. Echter, ook afgezien daarvan, was het geens- zins verwonderlijk, dat men met de be- sprekingen over het stichten van een groot vrijhandelsgebied weinig vorderingen heeft gemaakt, omdat a priori vast stond, dat een vrijhandelszone slechts onder zeer bepaalde omstandigheden en met vervul- ling van bepaalde essentiële voorwaarden behoorlijk kan functionneren. De beteke- ris van een en ander is aanvankelijk on- derschiet: de consequenties van het syste- em ener vrijhandelszone bleken, naarmate zij uit de doeken werden gedaan, voorshands voor sommige deelnemers aan de onderhandelingen bezwaarlijk aan- vaardbaar.

Toch is het voor West-Europa van het grootste belang, dat de besprekingen over economische toenadering op multilaterale basis binnen het kader van de O.E.E.S. worden voortgezet met het doel uitein- delijk tot bevredigende opheffing van han- delsbelemmeringen te geraken. Dit zal men echter nooit bereiken, wanneer men zich niet eerst een duidelijk beeld vormt van de te vervullen minimum voorwaar- den en vervolgens de bereidheid weet op te brengen om de consequenties van een en ander ten opzichte van het eigen na- tionaal-economische bestel te accepteren. Het is over deze minimum voorwaarden, dat ik thans het een en ander in het midden wil brengen.

De E.E.G. heeft in handelspolitiek op- zicht de vorm van een douane-unie. Als zodanig is zij volkomen in overeenstem- ming met artikel XXIV van het G.A.T.T. Het G.A.T.T. verzet zich tegen uitbreiding van bestaande of invoering van nieuwe preferentiële regelingen, maar als deze de vorm van een douane-unie of van een vrijhandelszone aannemen, wordt op de algemene regeling een uitzondering toe- gelaten. De gedachtengang van het G.A.T.T. is kennelijk deze, dat de „diver- sion of trade”, welke uit elk preferentieel systeem onvermijdelijk voortvloeit, be- perk kan blijven, indien ten opzichte van derde landen geen additionele protection- istische maatregelen worden getroffen, en voorts, dat er een gerede kans is, dat de „trade diversion” zal worden over- troffen door „trade creation” binnen de te stichten vrije gemeenschappelijke markt

en in de relaties tussen dit gebied en derde landen. Men leest immers in het vierde lid van de zoëven aangehaalde verdragsbepaling het volgende: „the con- tracting parties recognize the desirability of increasing freedom of trade by the de- velopment through voluntary agreements, of closer integration between the econo- mies of the countries parties to such agree- ments. They also recognize that the pur- pose of a customs union or of a free-trade area should be to facilitate trade between the constituent territories and not to ar- range barriers to the trade of other con- tracting parties with such territories”.

Het G.A.T.T. vermeldt dan enkele voor- waarden, waaraan een douane-unie en een vrijhandelszone hebben te voldoen. In de eerste plaats hebben deze betrek- king op de buitentarieven; het gemeen- schappelijk tarief van een douane-unie mag uit een oogpunt van „general inci- dence” niet hoger zijn dan de eertijds gescheiden tarieven der deelnemende lan- den; in geval van een vrijhandelszone moeten de rechten tegenover derde lan- den niet worden verhoogd. Er moet voorts een redelijk tijdschema bij de tot stand- bringing van een douane-unie of een vrij- handelszone in acht genomen worden. Het is niet nodig, dat alle goederen in het internationale handelsverkeer onder de nieuwe regeling vallen, maar wel moet deze regeling op het grootste deel van de handel worden toegepast, en wel, wat de vrijhandelszone betreft „on substan- tially all the trade between the constituent territories in products originating in such territories.” De vergadering van het G.A. T.T. kan met twee derde meerderheid af- wijkingen toestaan, doch deze mogen het wezen van de douane-unie of de vrijhan- delszone niet aantasten. Zo zal het bij- voorbeeld wel mogelijk zijn om een zeer gecompliceerde bedrijfstak als de land- bouw buiten een integratieregime te hou- den; hetzelfde zal kunnen geschieden met één of enkele industriële sectoren, indien daar bijzondere moeilijkheden rijzen. Maar het is niet mogelijk om bijvoorbeeld een vrijhandelsregime tussen een groep van landen in toepassing te brengen met be- trekking tot slechts één of enkele bedrijfs- takken en de gehele rest er buiten te laten, tenzij hiervoor dan weer, zoals in het geval van de Kolen- en Staal-Gemeen- schap, zeer bijzondere gronden kunnen worden aangevoerd.

De gedachtengang van het G.A.T.T. met betrekking tot de vrijhandelszone schijnt op het eerste gezicht aantrekkelijk. Toen Engeland zich afzijdig hield bij de totstandkoming van de E.E.G., was het be- grijpelijk, dat dit land in eerste aanleg

naar het systeem der vrijhandelszone verwees om de voordelen van de door de Zes te stichten gemeenschappelijke markt ook aan de andere leden van de O.E.E.S. ten goede te doen komen en om omgekeerd de Zes het voordeel van de volledig vrije toegang tot de markt der anderen in uitzicht te stellen.

Zodra men echter een en ander tot praktische uitvoering moet brengen, stuit men bij de vrijhandelszone op enkele grote moeilijkheden. In het systeem van de vrijhandelszone behoudt elke deelnemer zijn eigen buitentarief en blijft hij te dien aanzien autonoom. Dit nu is al aanstonds bijzonder bezwaarlijk, zodra men te maken heeft met buitentarieven van verschillende hoogte. Met name een ongelijk invoerrecht op grondstoffen en halffabrikaten levert een rijke bron van distorsie op. Niet alleen zullen zich de handelskanalen verplaatsen, doch vooral ook zal de vestiging van industriën erdoor worden beïnvloed, daar te dien aanzien landen met lage tarieven in het voordeel zijn tegenover landen met hogere tarieven.

Nu is voor het tot stand komen van een vrijhandelszone volledige gelijkmaking van de buitentarieven meestal niet nodig. Kleine tariefsverschillen van bijvoorbeeld 2 of 3 % ad valorem vinden veelal hun compensatie uit hoofde van de transportkosten. Ook komt het regelmatig voor, dat er uit tal van bijkomende oorzaken een ongelijke spreiding van voor- en nadelige elementen in de productievoorwaarden is. Maar hiertegenover staan toch ook vrij veel gevallen, waarin zich wél grote tariefsverschillen voordoen en waarin dus het gevaar van de distorsie ten volle dreigt.

Er is slechts één methode om hieraan te ontkomen, te weten prealabele voldoende harmonisatie van de buitentarieven. Weliswaar kan men het distorsiegevaar verminderen door voor de goederen, aan welke men „zône-status” gaat toekennen, een zekere graad van bewerking in het bedrijfsleven binnen de vrijhandelszone voor te schrijven. De toepassing van dergelijke voorschriften in de praktijk is echter niet zonder complicaties en in elk geval zal men dan met een waterdicht systeem van correct verleende certificaten van oorsprong moeten werken. En zelfs dan kan het nog zijn, dat men niet elke distorsie weet te elimineren, zodat een beroep op een ontsnappingsclausule mogelijk zou moeten worden gemaakt; zulk een beroep zal bijvoorbeeld tot inhoud kunnen hebben het verkrijgen van verlof tot toepassing van compensatoire invoerrechten, hetgeen de zaak weer verder compliceert en bovendien een afwijking betekent van de handelsvrijheid binnen het vrijhandelsgebied, welke vrijheid men immers in zo bijzondere mate zegt te begeren.

Hoe men deze zaak ook wendt of keert, altijd zal men tot de conclusie komen, dat een vrijhandelsgebied slechts dan bevredigend en zonder al te veel complicaties tot stand te brengen valt, als eerst de bestaande verschillen in de buitentarieven binnen redelijke grenzen zijn teruggebracht. M.a.w. het beginsel der tariefharmonisatie dient op de eerste plaats te worden gesteld.

Ook na tariefharmonisatie is men echter nog niet, waar men wezen wil. Een grote moeilijkheid blijft in de vrijhandelszone gelegen in het feit, dat de deelnemers in beginsel autonoom blijven bij de vaststelling van hun buitentarieven. Daardoor kunnen zij op elk moment nieuwe distorsies in het leven roepen. Op de prealabele harmonisatie van buitentarieven moet derhalve een tweede stap volgen, te weten de aarvaarding van een gemeenschappelijke handelspolitiek tegenover derde landen, liefst in deze vorm, dat geen der deelnemers het recht zal hebben zijn tarief te wijzigen, tenzij de beoogde wijziging vooraf door althans de meerderheid der andere deelnemers is goedgekeurd. Het gaat te ver in dergelijke zaken voor elk besluit unanimitie te verlangen, maar een redelijke procedure van besluitvorming op basis van het meerderheidsbeginsel zal toch nodig zijn. Desnoods zou men de autonomie der deelnemers inzake het buitentarief kunnen laten bestaan en bij misbruik door één der partners aan de anderen de bevoegdheid tot het treffen van tegenmaatregelen kunnen geven. Het behoeft echter weinig betoog, dat een dergelijk stelsel minder gunstige perspectieven biedt dan dat der voorafgaande goedkeuring.

Is men er nu, als harmonisatie en gemeenschappelijke handelspolitiek tegenover derde landen aanvaard zijn? Zo eenvoudig is de zaak aliweer niet. Immers, in elk geval zal het nodig zijn om ook het concurrentieregime (de materie, geregeld in onze Wet op de Economische Mededinging en in artikel 85 v.v. van het E.E.G.-Verdrag) op een gemeenschappelijke basis te brengen.

Dat een en ander gepaard moet gaan met een behoorlijke institutionele opzet en dat men niet volstaan kan met overleg op „intergouvernementele” basis, is zonder meer duidelijk. Elke economische integratie, ook een vrijhandelszone, eist eigen instituten met eigen verantwoordelijkheid; anders komt men niet tot een redelijke constructie.

Het is bekend, dat de E.E.G. behalve op handelspolitiek gebied nog heel wat verdere stappen tot toenadering binnen de Zes beoogt: coördinatie van de economische politiek, harmonisatie ten aanzien van sociale voorzieningen en lonen, harmonisatie van wetgeving ter vermindering van distorsies, een sociaal fonds voor

de readaptatie van arbeidskrachten, een investeringsbank o.a. ten behoeve van achtergebleven gebieden. Er is nog meer te noemen, maar dat doet hier thans niet ter zake. Moet dit alles nu ook persé te worden opgenomen in een eventueel verdrag tot het instellen van een vrijhandelszone? Er zijn er, die zulks beweren, maar dit gaat mij toch te ver. Niet dat ik tegen vèrgaande coördinatie in de economische, sociale, monetaire en financiële politiek gekant zou zijn. Hoe hechter de West-Europese samenwerking wordt, des te meer valt zulks toe te juichen. Voorlopig is er echter al heel wat gewonnen, wanneer men alleen reeds op handelsgebied tot opheffing van de bedenkelijke West-Europese versnippering weet te geraken. Daarvoor is een redelijke mate van coördinatie op monetair gebied nodig, doch deze behoeft geen onderdeel uit te maken van een regeling tot het tot stand brengen van een vrijhandelszone, omdat een behoorlijk monetair beleid overal en altijd gewenst is en, voor zover tot een onderwerp van regeling gemaakt, thans in hoofdzaak reeds zijn oplossing gevonden heeft in I.M.F. en E.M.O. Alle andere zoëven genoemde onderwerpen kan men desgewenst bij het tot stand komen van een vrijhandelszone ter hand nemen, doch een essentiële voorwaarde voor het welslagen vormt zulk een regeling zeker niet.

Ik resumeer. Wie een vrijhandelszone wil, heeft de volgende principes te aanvaarden: 1. voldoende prealabele harmonisatie van tarieven ter voorkoming van distorsies; 2. een gemeenschappelijke handelspolitiek tegenover derde landen; 3. een gemeenschappelijk concurrentieregime binnen het vrijhandelsgebied; 4. een voldoende gefundeerde institutionele opzet.

Vraagt men nu, waar de moeilijkheden, afgezien van zekere politieke factoren en van te sterke protectionistische tendenzen in bepaalde landen gelegen zijn, dan valt vooreerst te wijzen op de tegenzin bij vele landen om tot een werkelijke harmonisatie van tarieven te geraken. Te zeer in men gehecht aan het bestaande in de eigen economie, te weinig geneigdheid is er vaak om aan anderen concessies te

doen, daar waar deze een offer eisen tot het bereiken van het gestelde doel. In de tweede plaats vormt een groot obstakel de ongeneigdheid tot het opgeven of beperken van de autonomie in de handelspolitiek ten opzichte van derde landen. Het wil er bij velen blijkbaar niet in, dat het verlangen naar een groot vrijhandelsgebied en het gelijktijdig handhaven van de bestaande handelspolitieke autonomie tegenover de buitenwacht niet anders is dan het eten van twee wallen. Ik behoeft geen bepaald land te noemen om duidelijk te maken, welke verkeerde gevoelens op dit punt nog te vaak in West-Europa tot uiting komen.

Ook de institutionele opzet baart zorgen. Een zeker minimum aan supranationalisme is voor elke integratie vereist. Ook dat wordt door landen, die traditioneel enigszins isolationistische gevoelens tot ontwikkeling hebben gebracht, niet dan met moeite ingezien of voorshands nog geheel buiten beschouwing gelaten.

Alleen als men het van te voren behoorlijk eens wordt over de minimum eisen ener vrijhandelszone, kan met vrucht verder worden onderhandeld. Het gemeenschappelijk inzicht, dat hier wordt vereist, zal in de loop der tijd vermoedelijk wel groeien. Er is dus geen reden tot defaitisme. Maar wel mag men stellen, dat ieder gesprek vruchteloos blijft, als men zich niet van de noodzaak der minima weet te doordringen. Dit is in de eerste, thans vastgelopen fase der West-Europese besprekingen onvoldoende beseft. Als men echter het thans afgebroken gesprek over deze zaak weer op gang weet te brengen, dan is er een gerede kans dat uiteindelijk de juiste gedachtengang zal zegevieren. Ieder weet immers, hoe bedenkelijk de continuatie van de West-Europese versnippering is. Zo zal men er, verder met deze zaak voortgaande, uiteindelijk wel toe komen de juistheid te erkennen van de woorden, in 1948 door Minister Spaak gesproken in een rede voor onze Universiteit over de integratie binnen de Benelux: „Il faut vouloir les conséquences de ce qu'on veut”.

G. M. Verrijn Stuart

Begin juli 1959

Taken en kansen voor een coördinatie van de monetaire politiek

De teloorgang van de **Gouden Standaard** in 1914 stelde een einde aan een stabiel regime, dat gekenmerkt werd door economisch internationalisme, dat een Europese eenmaking, om economische motieven althans, overbodig zou hebben gemaakt.

De algemene vrees voor een grondige deflatie is tot op heden een voldoende reden om niet meer in een terugkeer tot de Gouden Standaard, die „Grande illusion” te geloven.

Het was dan de zaak, een Ersatz te vinden voor het natuurlijk evenwichtsstre-

ven dat de Gouden Standaard eigen was. Het **bilateralisme** bleek daar allerminst voor geschikt. Men zocht vervolgens internationale liquiditeiten te scheppen, in het raam van multilaterale accoorden. De recente verhogingen der quota van het Internationaal Monetair Fonds bewijzen de de toenemende behoefte aan zulke kredieten.

Voor landen echter met een minder uiteenlopende economische fenomenologie, zoals voor de 6 van Klein-Europa, was mede om politieke redenen, een meer organische binding vereist: na de overgangperiode met automatische kredietverlening in de Europese Betalingsunie (samen met de 11 andere leden van de E.O.E.S.) besloten zij tot de Europese Economische Gemeenschap, die naast het totstandbrengen van de gemeenschappelijke markt, ook een geleidelijke toenadering van de economische en monetaire politiek beoogt.

Het is vooral deze tweede taak, die in de mate dat zij vervuld wordt, over de toekomst van de Gemeenschap zal beslissen. Zij zal dan ook de meeste discipline vergen van de onderscheiden landen en regeringen. En indien voor het voeren van een orthodox monetair beleid in de nationale economie alleen reeds zulke tucht en kordaatheid zijn vereist, hoeveel te meer dan wanneer bovendien de gemeenschappelijke zaak moet worden behartigd.

De monetaire politiek.

Welke draagwijdte men ook aan deze politiek wil toekennen, het staat in de huidige stand van de economische ervaring en theorie opnieuw buiten kijf, dat zij een niet te verwaarlozen actiemiddel is in de stimulering van het economisch proces.

Zij scheidt het al dan niet gewenst klimaat voor de conjuncturele en structurele ontwikkeling; meer concreet stelt zij zich tot taak, het totstandbrengen van intern en extern monetair evenwicht, mits het handhaven van een zo hoog mogelijke graad van tewerkstelling.

- **Intern monetair evenwicht:** welke bepaling men er ook aan moge geven, het staat vast dat het een te benaderen limiet is en dat de efficaciteit van de middelen ter benadering van die limiet, m.a.w. dat de efficaciteit van de monetaire politiek afhankelijk is van de betrekkelijke toestand van onevenwicht waarin men zich bevindt, en van de soepelheid der economie in het verwerken van de cyclische en structurele evoluties.

Dit kringloopkarakter maakt van de monetaire politiek een der delikaatste en moeilijkst te hanteren instrumenten uit het economisch arsenaal.

- Tevens moet het **extern monetair evenwicht** worden gehandhaafd: een evenwichtige betalingsbalans is noodzakelijk voor het internationaal kapitaal- en goederenverkeer, componente en voorwaarde van binnenlandse welvaart.
- **Full employment**-politiek is een apart oogmerk: men is er zich de jongste decennia over gaan bezinnen dat monetair evenwicht op zichzelf nog niet tot maximale welvaart voert, daar het kan verwezenlijkt worden op een niveau van ondertewerkstelling.

Deze evenwichten zijn bovendien niet statisch maar dynamisch gezien de voortdurende wijzigende vraag- en aanbodcondities, productie- en kostenwijzigingen, inkomens- en koopkrachtverschuivingen.

De rol van het monetair beleid in de economische eenmaking.

Gezien de E.E.G. berust op de stelling der maximale welvaart door een betere internationale arbeidsverdeling, te bereiken door een integratie van de economieën en een coördinatie van de economische politiek, is het duidelijk dat zij in haar wezen en doel geconditioneerd is door de globale evenwichten en evenwichtsverstoringen die wij fundamenteel van monetaire aard hebben beschouwd, of althans door monetaire middelen heelbaar.

De monetaire politiek zal dus het klimaat moeten scheppen en de verschillende nationale economieën een verhoogde „ingebouwde buigzaamheid” moeten bezorgen.

Haar complexiteit is de daarom niet minder betreuwenswaardige reden, dat de desbetreffende bepalingen de zwakste zijde van het verdrag uitmaken.

Het is duidelijk dat in de eerste fase, de aanwending van monetaire middelen gezien de structurele verschillen tussen de landen, nationaal zal moeten zijn. Geen enkele regering durft vooralsnog haar politieke soevereiniteit over inflatie en deflatie uit handen geven.

Van harmonisatie kan er zelfs geen sprake zijn daar verschillende landen soms totaal uiteenlopende maatregelen zullen moeten treffen.

Er moet, om een woord van Holtrop te gebruiken, een gemeenschappelijke strategie worden gevoerd, zonder dat men daarom noodzakelijk een gemeenschappelijke tactiek gebruikt.

De bepalingen van het Verdrag.

Art. 104 verplicht elke lidstaat de economische politiek te voeren die nodig is om het evenwicht van de globale betalingsbalans te verzekeren en om het vertrouwen in zijn munt te bewaren, terwijl hij hierbij moet waken op een hoge graad van tewerkstelling en op de stabiliteit van het prijspeil.

Daartoe coördineren zij hun economische politiek en brengen daarvoor de samenwerking tot stand tussen de bevoegde diensten van hun administratie en tussen hun centrale banken.

Hierbij fungeert als bindingsorgaan het Monetaire Comité dat als opdracht heeft, de monetaire en financiële toestand van de Lidstaten en van de Gemeenschap, alsmede het algemeen betalingsstelsel der Lidstaten te volgen, en regelmatig aan de Raad van Ministers en aan de Commissie verslag uit te brengen; het kan ook de Raad en Commissie adviseren, hetzij op haar verzoek, hetzij uit eigen initiatief.

Over de wisselkoerspolitiek zegt art. 107 dat de Lidstaten deze moeten behandelen als een probleem van gemeenschappelijk belang.

Zo een land zijn muntpariteit wijzigt in een mate die strijdig is met art. 104 en die de mededingingsvoorwaarden ernstig vervalst, dan kan de Commissie na raadpleging van het Monetaire Comité de andere Lidstaten toelaten voor een beperkte tijd, maatregelen te nemen om de gevolgen daarvan op te vangen, in de voorwaarden en op de wijze die zij bepaalt.

De Commissie voor Economische politiek op lange termijn, voor financiële aangelegenheden en voor de investeringen sprak in haar advies tot de Europese Commissie de wens uit dat de Lidstaten slechts in geval van fundamentele verstoringen van het evenwicht tussen de Lidstaten, tot een wijziging van hun muntpariteit zouden overgaan.

Van sommige zijden worden in dit verband vlottende wisselkoersen voorgestaan, die dan automatische correcties zouden aanbrengen aan de positie van de betalingsbalans. Doch het is duidelijk dat zij het totstandkomen van de eenheidsmarkt aanzienlijk zouden remmen, door de voortdurende onzekerheid der wisselkoersen, zelfs indien men de dekking der valutarisico's op de deviezen-termijnmarkt zou kunnen verzekeren.

Het is duidelijk dat de Gemeenschappelijke Markt geen einde zal stellen aan de wisselkoersdispariteiten tussen bijvoorbeeld Frankrijk en West-Duitsland, maar dat deze daarentegen wellicht nog scherpere vormen zullen aannemen. De speculatie tegen de B.fr. in januari 1959 als

gevolg van de gebeurtenissen in Congo en gesteund door de versterking van de F.fr., bewijst dit overduidelijk.

Art. 108-109 voorzien i.g.v. betalingsbalansproblemen, een aantal vrijwaringsclausules die een gevaar voor de goede werking inhouden. Zij bestaan in wederzijdse bijstand, die wordt verleend door de Raad op voorstel van de Commissie, na raadpleging van het Monetaire Comité.

Indien deze middelen niet volstaan of indien de Raad het voorstel van de Commissie niet bijtreedt, kan deze de betrokken Lidstaat zelfs machtigen, vrijwaringsmaatregelen te treffen, onder de voorwaarden en modaliteiten, door de Commissie bepaald.

Zelfs kan een Staat, wiens betalingsbalans een plotselinge crisis vertoont en zo voorgaande procedure niet onmiddellijk tot een beslissing leidt, zelf, ten voorlopigen titel, de nodige maatregelen ter vrijwaring treffen.

Deze mogen weliswaar zo weinig mogelijk de werking der Gemeenschappelijke Markt verstoren en moeten strikt noodzakelijk zijn; de Raad kan ze door de betrokken Staat doen wijzigen, schorsen of opheffen.

Deze vrijwaringsclausules getuigen beslist van politieke wijsheid; maar het beroep erop zou praktisch moeten uitgesloten worden.

Het Monetaire Comité werd er inderdaad in art. 2 van zijn statuten mee belast, de prognose te maken van de factoren die een onevenwicht in de betalingsbalans zouden kunnen veroorzaken. Het moet aan de Raad en de Commissie voorstellen doen om deze factoren te vermijden en te verhelpen. Dit is van het allergeenste belang: men moet niet wachten tot de moeilijkheden er zijn, of tot de toestand onhoudbaar wordt. Vooruitziende aanbevelingen, voorafgaandelijke besprekingen en vooral goodwill zullen ten slotte de zwakte van de overeengekomen bepalingen moeten compenseren.

De ervaring met de E.B.U. heeft geleerd dat men met wederzijdse bijstand, in de vorm van automatische kredieten, de toestanden slechts accentueert: in de mate van hun automatisme begunstigen ze de uitstel van een ware herstelpolitiek.

Het verdrag maakt een einde aan dit automatisme door het toekennen van kredieten afhankelijk te maken van de instemming der andere landen, en van het falen der al of niet door de Commissie gesuggereerde maatregelen.

Voor de betalingsbalansmoeilijkheden is het verdrag dus voldoende in bijzonderheden getreden. Over de andere monetaire problemen is het echter karig.

Niet alleen Betalingsbalanspolitiek.

Een zekere coördinatie van de kredietpolitiek, budgetpolitiek, commerciële politiek is nochtans nodig, al was het maar om de concentratie der monetaire reserves in sommige landen uit te schakelen, wat steeds een bron van onevenwicht op de Europese markt zal zijn.

Het gevaar van uiteenlopende politieke is nu wel enigermate bezworen door het invoeren van de zij het beperkte convertibiliteit die de financiële tucht en orthodoxie in ruime mate zal in de hand werken. Deze brengt tevens een grotere openheid voor extra Europese handel, waardoor systematische onevenwichten in de balans van sommige landen worden verminderd.

Een nauwe samenwerking inzake kredietpolitiek tussen de 6 centrale banken dringt zich uiteraard op; daar het belangrijkste instrument hiervan, nl. het manipuleren van de discontoet in al de Lidstaten veel van zijn invloed heeft ingeboet ingevolge de auto-financiering, het belastingsstelsel en de toenemende opslorping van de geldmarkt door overheidspapier, dringen zich een aantal maatregelen op: een fiscale politiek ter bevordering van de investeringen in de vrijgemaakte en aldus verruimde kapitaalmarkt; herziening van de open-marktpolitiek; het voeren van een veralgemeende deficit-spendingpolitiek door de overheid.

Mede zal gans de loon- en prijspolitiek hierbij ter sprake komen.

Hieruit blijkt dan echter dat zolang de nationale souvereiniteit in deze aangelegenheden wordt behouden, men vooral in perioden van tegenspoed, niet te fel zal hoeven te rekenen op een Europees ge-

inspireerde politiek van regeringen die politiek tegenover hun vooralsnog weinig Europees-voelend kiezerscorps verantwoording hebben af te leggen.

Besluit.

Uit dit alles blijkt dat men vroeg of laat toch tot een zeker centraal-monetair gezag, met ware bevoegdheid zal moeten komen. Meestal wordt hierbij gedacht aan een stelsel, geïnspireerd aan het Federal Reserve System, waarbij het Monetaire Comité, zoals de Board of Governors in de V.S., een supervisie met werkelijk gezag zou hebben over de politiek der gedecentraliseerde monetaire overheden.

Met dit orgaan zou een Europese Muntunie worden toestandgebracht.

De vorm heeft echter minder belang; de dringende stabiliteit der wissekoersen, de door de convertibiliteitsgolf in de hand gewerkte mogelijkheid op een Free Trade Area, een regionale ontwikkelingspolitiek, een verhoging van de investeringsvoet, het herstel van een vrij concurrentieel regime met een onbevooroordeelde kartelpolitiek, een conjuncturele handelspolitiek tot grotere internationale politieke stabiliteit, ook in de geassocieerde overzeese gebieden, dit alles zijn vraagstukken die beurtelings om voorrang verzoeken. In de mate dat er een gunstig verloop aan wordt gegeven, zal ook de achterstand en de ongenoegzaamheid van de monetaire bepalingen algemeen worden gevoeld, en zullen daar te gepasten tijde geldige conclusies uit worden getrokken.

Guido Naets, Brussel

Geraadpleegde literatuur op pag. 24.

Die Assoziierung der überseeischen Länder und Hoheitsgebiete an die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft

An der Wende von der ersten zur zweiten Etappe der Brüsseler Verhandlungen zur Gründung der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft, auf der Konferenz zu Venedig im Mai 1956, forderten die Vertreter Frankreichs mit starker belgischer Unterstützung die Einbeziehung solcher außer-europäischer Länder und Hoheitsgebiete in den Gemeinsamen Markt, mit denen sie politisch und wirtschaftlich eng verbunden waren.

Für Frankreich war die Aufnahme der Gebiete, die zur Französischen Union ge-

hörten, Bedingung für den Beitritt zur EWG. Der Grund für dieses so nachdrücklich vertretene Verlangen ist hauptsächlich in den umfassenden Handelsverflechtungen Frankreichs mit seinen ehemaligen Kolonien zu sehen. In einer ähnlichen Lage befand sich Belgien mit seinen Beziehungen zu Ruanda-Urundi und seiner Kolonie Belgisch-Kongo. Eine solche Regelung war ebenfalls für die Niederlande und Italien wegen ihrer überseeischen Gebiete bedeutungsvoll.

Hätten die europäischen Staaten ihre

Verbindungen zu jenen Ländern gelöst, so wären ihre eigenen Wirtschaften zu Strukturänderungen und weitreichenden Anpassungen an die neue Situation gezwungen worden. Vor allem glaubten die Mutterländer, nicht auf diese Gebiete als Rohstoffbasen und Absatzmärkte verzichten zu können.

In den überseeischen Ländern aber hätte eine Trennung leicht zu schweren Krisen geführt. Man stelle sich nur die Folgen eines plötzlichen Verlustes alter Absatzmärkte vor und berücksichtige dabei, wie krisenempfindlich diese Gebiete wegen des dort herrschenden niedrigen Lebensstandards sind. Hinzu wären Währungsprobleme und die Schwierigkeiten aus dem Wegfall der Investitionen getreten, die die Mutterländer in ihren überseeischen Gebieten bisher durchführten und die durch den Kapitalbedarf der europäischen Staaten für ihre Einstellung auf die neuen Gegebenheiten nach einer Trennung von den Überseegebieten dann völlig unmöglich geworden wären.

So ergab sich die wirtschaftliche und politische Notwendigkeit, das gute Verhältnis zu den außereuropäischen Ländern zu wahren und den wachsenden Zusammenschluß der sechs Mitgliedstaaten der EWG harmonisch in die bestehenden Verbindungen einzuordnen. Auf Wunsch einiger Signatarstaaten mußte jedoch jedes koloniale Engagement der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft vermieden werden, so daß die politische Verantwortung für die Vorgänge in den überseeischen Gebieten bei den Mutterländern verblieb.

Wie sollten diese außereuropäischen Länder in die Gemeinschaft einbezogen werden? Eine Aufnahme als gleichberechtigte und gleichverpflichtete Partner der Mitgliedstaaten war bei den meisten Ländern wegen des Status der Abhängigkeit, bei allen aber wegen des Unterschiedes in der Entwicklungsstufe zwischen den europäischen und den überseeischen Gebieten unmöglich. Außerdem ist die Bildung des Gemeinsamen Marktes kein Endziel sondern nur ein Schritt auf dem Wege zu einer politischen Integration, zur Gründung eines europäischen Staates. Die weitverstreuten überseeischen Völker sind hingegen so stark durch ihre eigenen Kulturen geprägt, daß ihr Beitritt zu diesem Staat undenkbar wäre.

Es mußte eine Form gefunden werden, diese Länder nur lose in die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft einzufügen. Daher ist ihre Assoziierung an die EWG vorgesehen, ihre Angliederung an den Gemeinsamen Markt.

Entsprechend der Art der Bindung der überseeischen Gebiete an den Mitgliedstaat, mit dem sie besondere Beziehungen unterhalten, lassen sich drei Gruppen von assoziierten Ländern unterscheiden, wel-

che jeweils verschiedenen Vertragsbestimmungen unterliegen.

Die geringste Bindung weisen solche ehemalige Kolonien auf, die sich des unmittelbaren politischen Einflusses der Mutterländer entledigt haben und nun selbst autonome Staaten sind. Es handelt sich hier um die souveränen Staaten Marokko, Tunis, die Niederländischen Antillen, Surinam, das Königreich Libyen und Guinea. Sie sind eingeladen, einzeln mit der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft Verhandlungen über ihre Assoziierung zu führen und haben die Möglichkeit, in Sondervereinbarungen auf die Situation ihres Landes einzugehen. Sie können auch eine Assoziierung ablehnen.

Die engste Bindung an ihr Mutterland haben die französischen außer-europäischen Departments, die staatsrechtlich Bestandteile des Mutterlandes sind: Algerien, Réunion, Guyana, Guadeloupe und Martinique. Diese sind zwar sofort mit Inkrafttreten des EWG-Vertrages in den Gemeinsamen Markt eingetreten, da sie als Teile Frankreichs unmittelbar dem Vertrage unterliegen. Obwohl sie also eigentlich nicht assoziiert sind, gibt es jedoch einige Sonderregelungen, die sie den assoziierten Gebieten gleichstellen.

Zwischen diesen beiden Gruppen liegt die Vielzahl der Länder, für die Teil IV des Vertrages Zwecke und Grundsätze der Assoziierung festlegt. Es sind das die autonomen Republiken der Französisch-Afrikanischen Gemeinschaft Mauretanien, Senegal, Obervolta, Sudan, Niger, der Elfenbeinküste, Dahomey, Tschad, Ubangi-Chari, Mittelkongo, Gabon und Madagaskar; ferner die französischen Territorien Saint-Pierre und Miquelon, Französisch-Somaliland, der Komoren-Archipel und Polynesien. Außerdem gehören dazu die belgische Kolonie Belgisch-Kongo, das als Treuhandgebiet der Vereinten Nationen Belgisch-Kongo angegliederte Ruanda-Urundi, die niederländische Kolonie Neuguinea und die Treuhandgebiete der Vereinten Nationen, die 1960 unabhängig werden, nämlich Italienisch-Somaliland unter Italienischer Verwaltung und Kamerun und Togo unter französischer Verwaltung. Die Assoziierung dieser Gebiete wurde nach Artikel 131 des EWG-Vertrages durch die Mitgliedstaaten kraft ihrer Hoheitsrechte beschlossen.

Gemäß der Präambel des Vertrages zur Gründung der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft ist es das Ziel der Assoziierung der überseeischen Länder, den Wohlstand in diesen Gebieten nach den Grundsätzen der Vereinten Nationen zu fördern und ihre Verbundenheit mit Europa zu kräftigen.

Für die Unterstützung der wirtschaftlichen, sozialen und kulturellen Entwicklungen waren humanitäre Gesichtspunkte

maßgebend, wie sich aus dem Hinweis auf die Charta der UN ergibt. Durch den Bestand beim wirtschaftlich sozialen Aufstieg soll ein menschenwürdiger Lebensstandard als Voraussetzung für politische Freiheit und Selbständigkeit dieser Länder geschaffen werden.

Aber auch politische Gründe erforderten eine Hilfe. Die westlichen Staaten müssen zur Immunisierung gegen den Kommunismus beitragen, welcher bei der schlechten Versorgungslage dieser Völker leicht Einfluß gewinnen könnte. Würde den überseeischen Gebieten nicht geholfen und ließe man sie nicht an der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft teilhaben, so bliebe die gefährvolle Kluft zwischen ihnen und den reichen europäischen Nationen nicht nur bestehen sondern würde einerseits durch die oben genannten Schwierigkeiten dieser Gebiete, andererseits durch den von der Wirtschaftsgemeinschaft erwarteten rasch ansteigenden wirtschaftlichen Aufschwung Europas noch vergrößert.

Daraus ergibt sich, daß eine Entwicklungshilfe zugleich auch Voraussetzung für das Erreichen des zweiten Zieles ist, der Förderung der Verbundenheit mit diesen Ländern. Diese findet ihren Ausdruck in der Herstellung enger Handelsbeziehungen. Im Augenblick bestehen meist nur mit den Mutterländern engere wirtschaftliche Kontakte, weil bis jetzt die anderen Staaten sehr stark durch Zölle, Kontingente, Devisenbestimmungen usw. diskriminiert waren. Dies wird sich nun ändern, da die Assoziierungsvorschriften Diskriminierungen der Mitgliedstaaten der EWG weitgehend einschränken. Zur Zeit besitzen zwar fast ausschließlich Firmen der Mutterländer Geschäftsbeziehungen und Erfahrungen im Handel mit ihren ehemaligen Kolonien. Kapitalmäßig sind die Unternehmen in jenen Gebieten häufig eng mit Unternehmen der Mutterländer verflochten. Daher verfügen die Mutterländer auch in Zukunft über umfangreiche Präferenzen, so daß sich den Firmen der übrigen Signatarstaaten vorerst keine günstigen geschäftlichen Aussichten bieten. Nutzen sie aber ihre Möglichkeiten, allmählich in diese Gebiete einzudringen, werden sich nach einer Übergangszeit interessante Absatzmärkte für sie ergeben, insbesondere wenn ein dort gesteigener Lebensstandard einen größeren Konsum- und Investitionsbedarf hervorruft. Neben diesen Exportchancen können die Mitgliedstaaten aber auch günstige Importgelegenheiten aus den außereuropäischen Gebieten erwarten; denn die vorwiegend agrarwirtschaftlich orientierten Länder bieten der Land- und Forstwirtschaft noch gute Entwicklungsaussichten und verfügen über große, nur unzureichend erschlossene Rohstofflager. So ist vorauszusehen daß sie neben den Mutterländern auch

den übrigen Signatarstaaten wertvolle Handelspartner werden.

Wenn wir uns jetzt dem Inhalt der Assoziierungsvereinbarungen zuwenden, gehen wir dabei von den oben benannten Ländergruppen aus. Für die letztgenannten Gebiete, also die Staaten und Territorien der Französisch-Afrikanischen Gemeinschaft, die Treuhandgebiete der UN und die Kolonien gilt Teil IV der EWG-Vertrages sowie die Durchführungskonvention, welche vorerst 5 Jahre gültig ist. Es ist zweckmäßig den Gesamthalt in drei Teile aufzugliedern, in die finanziellen Bestimmungen, die handelspolitischen Bestimmungen und die restlichen (nicht-finanziellen) Bestimmungen.

Die finanziellen Bestimmungen sehen eine Beteiligung der Signatarstaaten an der Finanzierung der Investitionen zur Förderung der Entwicklung vor. Zu diesem Zweck wurde ein Entwicklungsfond eingerichtet, in den im Laufe der ersten 5 Jahre von Inkrafttreten des Vertrages an die Mitgliedstaaten Einzahlungen à fonds perdu zu leisten haben. Frankreich und Deutschland zahlen je 200 Mill. \$, die Niederlande und Belgien je 70 Mill. \$, Italien 40 Mill. \$ und Luxemburg 1,25 Mill. \$. Der einkommende Betrag von 581,25 Mill. \$ ist verhältnismäßig gering, wenn man berücksichtigt, daß allein Frankreich im Jahre 1956 etwa 514 Mill. \$ in den assoziierten Gebieten seines Einflusses investiert hat. Nach einem weiteren Plan werden die Mittel auf die Mutterländer aufgeteilt. Dabei ist Frankreich als einziges Land Nettoempfänger, und zwar von 311,25 Mill. \$.

Um eine Sicherung gegen ungeeignete Investitionen zu haben und um ein Hineinziehen der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft in die Kolonialpolitik einzelner Mutterländer zu vermeiden, werden die Beträge ausschließlich zur Finanzierung konkreter Vorhaben zugeteilt. Sie fließen nicht den Globalprogrammen der Mutterländer zu. Bei der Auswahl der Projekte werden nur soziale Einrichtungen (Krankenhäuser, Lehr- und Forschungsanstalten usw.) und wirtschaftliche Investitionen von allgemeinem Interesse berücksichtigt, die unmittelbar mit der Durchführung eines Planes für konkrete produktive Entwicklungsvorhaben verbunden sind. Es handelt sich hier um Anlagen, welche indirekt rentabel sind und der Verbesserung der Infrastruktur der Länder dienen. Gegen kolonialistische Tendenzen schützt die Verfahrensvorschrift, daß die einzelnen Investitionspläne von den für jene Gebiete verantwortlichen Behörden im Einvernehmen mit den Vertretern der Bevölkerung oder den örtlichen Behörden eingebracht werden müssen. Somit ist eine große Gewähr für eine zweckgerechte Verwendung der Mittel gegeben.

Die handelspolitischen Vorschriften bestimmen, daß die assoziierten Länder von den Signatarstaaten wie die europäischen Mitglieder der Gemeinschaft behandelt werden; d.h. die Zölle werden ebenfalls im Laufe von 12—15 Jahren abgebaut, die Kontingente globalisiert und erhöht.

Die assoziierten Gebiete hingegen behandeln nach der 12—15 jährigen Übergangszeit den Handelsverkehr aller Mitgliedstaaten der EWG wie denjenigen mit dem Land, mit dem sie besondere Beziehungen pflegen. Sie gewähren Meistbegünstigung, aber nicht Zollfreiheit. Auch nach der Übergangsperiode ist ihnen erlaubt, Schutz- und Finanzzölle zu erheben; weder rechtlich noch tatsächlich dürfen sie aber eine der Mitgliednationen diskriminieren. Dieses Diskriminierungsverbot bezieht sich nicht auf die Kontingente. Die Kontingente der Mitglieder, mit Ausnahme des jeweiligen Mutterlandes, werden lediglich global zusammengefaßt. Das Mutterland behält seine Kontingente. Die Kontingente sollen zwar schrittweise erhöht und schließlich aufgehoben werden; es ist jedoch anzumerken, daß alle Bestimmungen hinsichtlich der Kontingente in dem Durchführungsabkommen enthalten sind. Da diese Konvention nur 5 Jahre gilt, ist vorgesehen, die am Ende dieser Zeit erreichten Kontingente bis zum Zustandekommen eines neuen Abkommens beizubehalten.

Zur dritten Gruppe der Assoziierungsbestimmungen gehört die Vorschrift, daß bei allen Ausschreibungen und Lieferungen für Investitionen, die von der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft finanziert werden, völlige Gleichberechtigung unter den Mitgliedstaaten herrscht, und zwar ab sofort und ohne jegliche Einschränkung.

Es ist ferner vorgesehen, daß bezüglich des Niederlassungsrechtes für die europäischen Mitgliedstaaten und die assoziierten Gebiete beiderseitig die Bestimmungen des Gesamtvertrages, nämlich Artikel 52—58 gelten sollen. Diese Regeln treten nach der Durchführungskonvention jedoch nicht sofort in Kraft sondern schrittweise, so daß eine Niederlassungsfreiheit ohne Diskriminierungen erst nach einer Übergangszeit zu erwarten ist. Ob eine völlige Niederlassungsfreiheit erreicht wird, hängt von dem Inhalt des zweiten Durchführungsabkommens ab, das nach 5 Jahren geschlossen werden soll. Kommt keine neue Vereinbarung darüber zustande, verbleibt das Niederlassungsrecht auf dem Stand, der nach Ablauf der ersten Konvention erreicht wird. Für die assoziierten Gebiete hätte ein fehlendes endgültiges Übereinkommen über die Aufhebung von Niederlassungsbeschränkungen, ein Weiterbestehen von Präferenzen schlimme Folgen. Denn von dieser Regelung ist weitgehend das Ausmaß der privaten In-

vestitionen in jenen Ländern abhängig. Es sollte nicht übersehen werden, daß diese privaten Investitionen erheblich die Entwicklung der überseeischen Gebiete beschleunigen können.

Über die Freizügigkeit sind keine näheren Vereinbarungen getroffen worden. Diese sind einem späteren Abkommen vorbehalten.

Da die überseeischen Staaten, die zur Assoziierung eingeladen sind, Sonderverträge mit der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft noch abzuschließen haben, ist vorerst über den Inhalt dieser Abmachungen keine Aussage möglich.

Es wurde bereits eingangs erwähnt, daß die französischen außereuropäischen Departments eigentlich nicht assoziiert sind. Weil sie sich in einem ähnlichen Stadium wie die assoziierten Gebiete befinden, bedürfen sie einer Entwicklungshilfe. Deshalb sind sie hinsichtlich der finanziellen Bestimmungen und des Niederlassungsrechtes den assoziierten Ländern gleichgestellt, für die Teil IV des EWG-Vertrages gilt.

Es bleibt noch der Einfluß der Assoziierung auf das Verhältnis zum Gatt und zu den Drittländern zu untersuchen.

Vorausgeschickt werden muß, daß bei allen Verhandlungen zur Gründung der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft das Bemühen sichtbar wurde, einen Gatt-konformen Zusammenschluß zu schaffen und die Grenzen dieses völkerrechtlichen Vertrages nicht zu überschreiten. Auf Grund des Artikel XXIV Gatt ist die Bildung einer Zollunion erlaubt, wenn die Zölle im Ganzen nicht erhöht, die Außenhandelsbestimmungen für außenstehende Gatt-Mitglieder nicht erschwert und wenn die Übergangszeit bis zur Errichtung der Zollunion eine angemessene Dauer nicht übersteigt und ein bestimmtes Verfahren eingehalten wird. Da man diese Voraussetzungen als gegeben ansehen kann, ist der Zusammenschluß der sechs europäischen Staaten zu einer Wirtschaftsgemeinschaft vertretbar.

Ob aber zwischen den assoziierten Gebieten und den sechs europäischen Mitgliedern je eine solche Zollunion oder eine unter gleichartigen Bedingungen ebenso erlaubte Freihandelszone zustande kommt, ist recht fraglich; denn es ist kaum zu erwarten, daß in absehbarer Zeit assoziierte Länder ihre Zölle und Kontingente gegenüber den hochentwickelten europäischen Staaten aufheben und ihre Unternehmungen schutzlos dieser Konkurrenz ausliefern. Wahrscheinlicher ist, daß sich die hier entstandene Präferenzzone über unbestimmt lange Zeit erhält und damit die Gatt-Bestimmungen verletzt werden. Es wird deshalb auf den künftigen Gatt-Konferenzen eine Kompromiß-Lösung zu suchen sein, eine Lösung, in

der politische und wirtschaftliche Gesichtspunkte in gleichem Maße zu beachten sind.

Eng damit verbunden ist das Problem der Auswirkungen der Assoziierung auf die Drittländer. In noch stärkeren Maße als der Zusammenschluß der sechs europäischen Staaten verursachte die Angliederung der überseeischen Gebiete bei außenstehenden Ländern Sorgen um den Verlust ihrer Absatzmärkte. Bisher hatten zum Beispiel die südamerikanischen Staaten Kaffee und Spanien Zitrusfrüchte unter gleichen Bedingungen wie die afrikanischen Länder nach Europa exportiert. Wie wird es jedoch in Zukunft sein? Langsam wächst eine Zollmauer um die sechs Staaten der EWG und macht es unmöglich, mit den assoziierten Gebieten zu konkurrieren. Wenn es auch unmöglich ist, eine Zollunion zu gründen, ohne dritte Länder zu benachteiligen, so dürfen doch die daraus entstehenden Gefahren nicht unbeachtet bleiben. Zweifellos kann nämlich eine Desintegration des internationalen Warenaustausches dadurch verursacht werden. Durch Interessenkollisionen bedingte Bitterkeit und Feindseligkeiten können den Zusammenhalt der freien westlichen Welt aufweichen.

Vielfach wird die Hoffnung geäußert, daß der Zusammenschluß zu einer Wirtschaftsgemeinschaft in den beteiligten

Ländern einen so starken wirtschaftlichen Aufschwung und damit eine Steigerung des Bedarfs bewirke, daß auch weiterhin trotz hoher Außenzölle gute, mindestens gleichwertige Absatzchancen beständen. Selbst wenn das für das Endstadium des Gemeinsamen Marktes zutrifft, so werden sich während der Übergangsphase Verlagerungen von Handelsströmen ergeben, die ohne Zweifel für Drittländer Absatzverluste und damit Schwierigkeiten hervorrufen.

Eine gute Hilfe, Drittländer vor den nachteiligen Folgen der Assoziierung zu bewahren, ist die Möglichkeit, nach Artikel 238 des Vertrages weitere Staaten zu assoziieren und sie damit in die Präferenzzone einzubeziehen. Allerdings ist vielen Drittländern aus mancherlei Gründen ein solcher Schritt nicht möglich. Ein anderes Mittel, den Schwierigkeiten der Drittländer entgegenzuwirken, wäre, die Außenzölle der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft herabzusetzen, was allerdings bei den Mitgliedstaaten auf Ablehnung stößt.

Dieser Problemkreis ist so wichtig, daß ihm bevorzugte Aufmerksamkeit geschenkt werden sollte; durch eine beschleunigt koordinierte Handelspolitik sollte versucht werden, Störungen im Verhältnis zu den Drittländern auszuschalten und die gegenseitigen Beziehungen zu vertiefen.

Paulheinz Orth

Regelmäßige passagiersdienst tussen
ROTTERDAM, LE HAVRE, SOUTHAMPTON,
COBH (Irland) en NEW YORK
met geregelde afvaarten naar CANADA

Holland-Amerika Lijn

"It's good to be on a well-run ship"

Les balances des paiements de six

On a pu dire des clauses monétaires du traité de Rome qu'elles respectaient les principes tutélaires des constitutions Napoléoniennes en étant courtes et obscures. Sur 248 articles, on en compte à peine une vingtaine traitant de ces problèmes monétaires, et encore sont-ils prudents et sybillins. Pourtant, à l'intérieur de ce cadre qui peut sembler très insuffisant, une large place est faite aux problèmes de la balance des paiements (prix ici comme synonyme de balance des comptes) dont traitent les articles 108 à 109; c'est là en effet un problème essentiel dont la solution commande le succès du Marché Commun: à quoi servirait-il en effet de prévoir dans le détail le désarmement douanier et contingentaire, de faciliter les mouvements de services et de capitaux, si tel ou tel pays membre était contraint par suite de trop grandes difficultés dans sa balance des paiements à revenir sur toutes ces mesures? Il y a donc bien un problème de la balance des comptes ou plutôt de l'équilibre de cette balance.

Aussi allons-nous essayer de confronter les données présentes et futures de ce problème avec les solutions que peut fournir le traité de Rome.

Peut-être est-il nécessaire d'insister tout d'abord sur le sens de ce mot équilibre. Il ne peut s'agir évidemment de l'équilibre global de la balance de la Communauté avec le reste du monde, puisqu'il n'y a pas d'intégration monétaire entre les Six. Ce n'est qu'une fois réalisée l'unité politique et monétaire que le problème pourra se poser en ces termes. Il n'est pas question non plus d'obliger chaque état membre à réaliser l'équilibre de sa balance avec chacun de ses partenaires ou même l'ensemble de la Communauté; ce serait retomber dans les errements du bilatéralisme, en fait chacun doit s'efforcer de garder sa balance globale des paiements en équilibre (art. 104), et pourra ainsi compenser le déficit avec les pays associés par un excédent avec les pays hors communauté, dans la mesure où les devises étrangères ainsi gagnées sont convertibles, et il est à noter l'importance que revêtent dans cette optique les récentes mesures de convertibilité monétaire du mois de décembre.

Or, à l'heure actuelle, tous les pays sauf la France ont réalisé l'équilibre de leur balance globale des paiements, et l'ensemble de la Communauté est même largement excédentaire vis à vis du reste du monde puisqu'entre 1956 et 1957 ses réserves se sont accrues de 3 milliards de dollars. Pourtant cette situation d'ensemble recouvre des malajustements internes et des différences de structures dont l'impor-

tance n'est pas négligeable: pour l'Allemagne, la Belgique et le Luxembourg, les exportations de marchandises représentent près de 90 % des recettes, alors que les transactions invisibles (services pour les uns, tourisme et remises d'émigrants pour les autres) constituent des apports essentiels à l'équilibre extérieur des Pays-Bas et de l'Italie et à la couverture d'un excès normal des importations sur les exportations; pour la France enfin, largement ouverte sur les territoires d'outre-mer, le commerce extérieur n'a guère qu'une importance marginale, mais il est nécessaire à l'équilibre de la balance globale que ses échanges commerciaux soient équilibrés. De telles différences de structures ne sont pas sans importance puisqu'elles peuvent être à l'origine de réactions différentes.

Dès maintenant d'ailleurs, ce problème de l'équilibre des balances est dominé par une double difficulté: l'excédent allemand et le déficit français qui l'un comme l'autre devraient recevoir une solution au plus tôt. Selon l'OECE le solde débiteur français a été de 1436 millions de dollars en 1957 contre 883 en 1956; malgré une augmentation des réserves en devises (dûe pour une large part aux crédits extérieurs) la balance reste très déficitaire en 1958; peut-être les mesures récentes pourront-elles y remédier en partie. En sens inverse un autre problème vient de l'énorme excédent allemand (la banque centrale détenait fin juin 5772 millions de dollars); les dangers inflationnistes d'une telle situation ont été souvent invoqués, la principale source étant le déséquilibre de la balance du commerce extérieur qui conduit à une augmentation constante de la pression monétaire intérieure, alors que l'offre interne de produits a tendance à diminuer, et soustrait dans une mesure indésirable les réalités monétaires à l'influence de la politique du crédit.

Mais, à ces éléments actuels de déséquilibre s'ajoutent tous ceux qui risquent de découler de l'institution et du fonctionnement normal de l'Union Douanière. Les obstacles aux échanges étant progressivement supprimés au cours de la période de transition, les mouvements de marchandises doivent s'accroître entre les pays membres pour lesquels le commerce intra-communautaire représente déjà une grande proportion de leur commerce extérieur:

	Import	Export
Allemagne	24	30
France	21	25
Italie	24	25
UEBL	41	45
Pays-Bas	41	40

Les déséquilibres temporaires ne peuvent donc pas être exclus. De plus la suppression de la protection douanière et contingentaire, bien que graduelle et progressive pendant les quinze années de la période transitoire, peut placer certaines branches dans une position difficile et les conséquences s'en feront normalement sentir sur la balance des comptes des pays en cause. Enfin la libération des mouvements de capitaux, bien que seulement timidement esquissée dans le traité, peut être également un autre facteur de déséquilibre.

Ainsi, aux problèmes actuels de la balance des paiements, la réalisation du Marché Commun des Six pourra en ajouter d'autres; il faut tenir compte en outre de la possibilité de crises soudaines et difficilement prévisibles. Il nous faut alors voir quelles possibilités offre le Traité pour arriver à cet équilibre global de chacune des balances sans lequel il n'y a pas de véritable intégration possible.

Si l'on s'en tient aux seules dispositions de l'article 104, la plus grande part des responsabilités en ce domaine est laissée à chaque état membre „qui pratique la politique économique nécessaire en vue d'assurer d'équilibre de sa balance globale des paiements et de maintenir la confiance dans sa monnaie tout en veillant à assurer un haut niveau d'emploi et la stabilité du niveau des prix.” C'est là assurément un fort beau programme, mais tout le problème ne vient-il pas justement de ce que ces quatre objectifs peuvent être mis en cause par le fonctionnement du Marché Commun ou pendant celui-ci? Les auteurs du traité de Rome n'ont pas négligé ce problème, mais pour des raisons évidentes, il ne leur a guère été possible de porter atteinte à la souveraineté nationale, dans ce domaine régalien par excellence qu'est le pouvoir monétaire; aussi se sont-ils efforcés dans la mesure du possible de „prévenir” les crises en organisant la coordination des politiques économiques, et à défaut de succès en ce domaine, de mettre au point un mécanisme de guérison qui, en évitant le recours aux clauses de sauvegarde, nuise le moins possible aux objectifs et au fonctionnement du Traité.

La coordination des politiques économiques, prévue par l'article 105, est certes une des idées force du traité; mais, alors que dans le domaine agricole par exemple on a pu s'engager assez loin et prévoir une organisation commune et des prix minima, dans le domaine de la politique économique, qu'il s'agisse de la politique de conjoncture ou du problème des taux de change par exemple, chaque état membre est seulement invité à les considérer comme „des questions d'intérêt commun”.

Mais à côté de l'engagement individuel de chaque état, il est prévu la coordination des politiques, et c'est justement le rôle du comité monétaire consultatif que de la promouvoir. Il s'agit d'ailleurs beaucoup plus d'une harmonisation des objectifs que d'une harmonisation des instruments, très difficile à réaliser dans l'état actuel des structures fiscales, monétaires bancaires et financières. On ne vise pas à un parallélisme des politiques monétaires, mais seulement à la détermination d'un objectif commun: suivant l'exemple donné par Monsieur Emminger (Bulletin de la Banque Nationale de Belgique Août 1958) lorsqu'un état membre enregistre des excédents alors qu'un autre est déficitaire, la politique monétaire dans le premier sera expansive tandis qu'elle devra être restrictive dans le second. Comme l'a dit Monsieur Holtrop: „les banques centrales de la CEE doivent suivre une stratégie commune, mais ceci ne signifie pas nécessairement une tactique commune”.

Certains tenants de l'Orthodoxie monétaire, ardents supporters de ce Néolibéralisme qui constitue la philosophie économique du traité, peuvent penser qu'une telle coordination sera amplement suffisante; nous estimons pour notre part qu'il ne faut pas attendre trop de ces mesures et cela pour une triple raison:

Les insuffisances de la politique monétaire à prévenir les crises graves ont été souvent dénoncées dans le passé; elle a certes son efficacité, mais n'est-ce pas trop exiger d'elle que de lui demander d'assurer l'équilibre de la balance des paiements, en maintenant la confiance dans la monnaie, un niveau élevé d'emploi et la stabilité des prix?

De plus, cette coordination des politiques monétaires n'est pas tellement nouvelle: elle existait déjà, peut-être à un moindre degré, au sein de l'OECE et du comité de direction de l'UEP; elle n'a pas été sans résultats, mais n'a pu empêcher des crises graves qui ont exigé des thérapeutiques brutales.

Enfin ne fait-il pas craindre des conflits entre la politique coordonnée et les objectifs fondamentaux de la politique intérieure ou extérieure des Etats? Il ne semble pas douteux, encore que ce soit contesté par certains, que les opérations d'Algérie influencent dans une large mesure le déficit extérieur Français; serait-il cependant possible aux partenaires de la France d'obtenir une diminution des crédits militaires dans un domaine aussi fondamental? Nous sommes là dans le domaine de la politique pure et les seules données du traité ne peuvent nous apporter aucune réponse.

Aussi les possibilités de déséquilibre durable ont-elles été envisagées; le mé-

rite du traité a été d'organiser, d'institutionnaliser dans la mesure du possible l'aide que pourra recevoir le pays en difficulté: c'est là le problème du „Concours Mutuel” dont traitent les articles 108 et 109; il manifeste la solidarité des six et tend à rendre inutile le recours aux clauses de sauvegarde, coups d'arrêt à l'intégration économique.

En cas de difficultés ou de menaces graves de difficultés, susceptibles de compromettre le fonctionnement du Marché Commun, la Commission examine la situation et éventuellement les mesures déjà prises par l'état; elle suggère des mesures; si celles-ci sont insuffisantes, elle propose, après consultation du Comité Monétaire, l'octroi du concours mutuel; le Conseil décide à la majorité qualifiée (12 voix). Ce concours peut prendre la forme notamment (le traité ne donne que des exemples et d'autres procédures peuvent être trouvées):

- d'une action concertée auprès des organisations internationales; on voit l'intérêt d'une telle mesure si l'on se rappelle que l'octroi de crédits n'est plus automatique dans le cadre de l'Accord Monétaire Européen;
- de mesures nécessaires pour éviter les détournements de trafic;
- de crédits accordés par les autres Etats membres.

En outre; pendant la période transitoire, le pays en difficulté peut bénéficier d'abaissements spéciaux de droits de douane ou d'ouverture de contingents, pour qu'il lui soit possible d'accroître ses exportations chez ses partenaires et de redresser ainsi sa balance.

Ce n'est qu'à défaut de ce concours mutuel, que l'Etat en difficulté peut prendre des mesures de sauvegarde; encore doit-il recevoir pour cela l'autorisation de la commission, et celle-ci peut être révoquée par le Conseil statuant à la majorité qualifiée.

En cas de crise soudaine, l'Etat peut prendre ces mesures de sauvegarde à titre conservatoire, à condition d'en informer la Commission et les autres états membres. Le Conseil peut décider qu'il doit modifier, suspendre ou supprimer ces mesures.

Tel est donc ce „Concours Mutuel” dont on paraît attendre beaucoup; la solidarité des membres se faisant sentir, le partenaire en difficulté ne sera plus tenté de chercher la solution à ses problèmes dans un repliement nuisible à tous en définitive.

Mais, encore une fois, est-ce là une chose tellement nouvelle? Ne vit-on pas l'Allemagne bénéficiant de réductions spéciales de droits de douane et d'ouverture de contingents lors de la grande crise qu'elle connut au début de l'UEP? La France n'a-t-elle pas obtenus des prêts de ses partenaires européens au début de 1958?

Ce concours mutuel, dont le contrôle revient aux organes de la Communauté, est l'apport le plus positif du traité de Rome à la solution des problèmes qui pourront naître des déséquilibres des balances des comptes; on peut toutefois se demander s'il sera suffisant en cas de crise vraiment sérieuse.

Au terme de cette étude, on ne peut se garder d'être un peu déçu et inquiet en même temps; toute tension un peu forte sur la balance des paiements d'un pays membre ne pourra être résolue que difficilement dans le cadre des timides mécanismes institués par le traité; il est à craindre que parfois l'on soit obligé de faire machine arrière; ce serait fort dommage pour ces idées généreuses que sont l'intégration économique, et à plus long terme l'intégration politique des Six.

Mais peut-être avons-nous entrepris cette étude dans un esprit trop pessimiste, influencé par des considérations trop strictement nationale; si tout Français est maintenant habitué à considérer comme névralgique le problème de la balance des paiements, il n'en est heureusement pas de même pour les autres pays de la Communauté qui depuis quelques temps ont su concilier un haut degré d'emploi et le maintien de leur équilibre interne et externe. Le problème Allemand pourrait être résolu, au moins en grande partie par une politique hardie d'investissements à l'étranger; ce serait d'ailleurs parfaitement dans la ligne du Marché commun, puisque les partenaires de la République Fédérale en seraient les premiers bénéficiaires.

Les récentes mesures prises par le Gouvernement Français et auxquelles il faut reconnaître le mérite du courage et de la cohérence lèveront peut-être „l'hypothèque” Française.

Il reste alors à souhaiter que les différents gouvernements s'attachent plus à l'esprit qu'à la lettre du traité et que l'intégration monétaire soit poussée plus loin; mais c'est à nouveau poser le débat sur le plan politique.

Jacques Hancy, Paris

De Landbouw in de Euromarkt

Over de Landbouw is in de loop der tijden heel veel gedacht en geschreven. De Euromarkt is een gedachte, die mogelijk reeds lang in vooruitstrevende geesten leeft, maar die pas in de achter ons liggende jaren een steeds concretere vorm heeft aangenomen. Het aantal geschriften, waarin de gedachte aan een Europese markt is uitgebouwd, neemt met de dag toe. Het heeft in feite reeds een omvang aangenomen, dat zelfs voor de meest deskundigen moeilijk valt door te nemen en bij te houden. De oorzaak hiervan is niet enkel de actualiteit van het onderwerp in deze tijd, maar ook de gedifferentieerdheid van de meningen over een dergelijke markt.

De moeilijkheden, die zich bij de benadering van een probleem als dit voordoen, liggen vooral in de veelzijdigheid en de onoverzichtelijkheid van de factoren, die tezamen het totaalbeeld moeten oproepen. Bouwstenen voor het nieuwe Europese huis, waarin de 165 miljoen Euroburgers zullen wonen, zijn er al in grote hoeveelheden bijeengebracht of toegezegd. Hoe moet het nieuwe flatgebouw er echter uitzien, dat de plaats moet innemen van de zes woningen van verschillende grootte, waarin de toekomstige bewoners nu gehuisvest zijn?

Een flatgebouw biedt vele voordelen, als het goed gebouwd is en er een geest van goede verstandhouding heerst tussen de bewoners ervan. Een kundig architect kan van het gebouw een fraai geheel maken, dat harmonisch is opgebouwd en dat aangepast is aan de omgeving, waarin het staat. De aan- en afvoerwegen kan men ruim en breed maken, een weelderige tuin kan het geheel verfraaien. Tussen de afzonderlijke woningen kan men gemakkelijk verbindingen maken en vele moderne gemakken, vanaf een collectieve centrale verwarming tot een gemeenschappelijke kinderspeelplaats kunnen goedkoper en gemakkelijker worden verkregen.

Maar wat te doen, als niet één maar zes architecten over de bouw van de flat moeten gaan? Architecten, die elk een geheel eigen idee hebben over de bouw van de flat, omdat zij de belangen voor ogen hebben van de respectieve bewoners van de zes huizen, die in het flatgebouw moeten opgaan?

Hoe zal men tot het schone gebouw komen, als men het niet eens kan worden over het aantal kamers, dat elk van de huiseigenaars in het nieuwe gebouw zal krijgen, zomede over de grootte, de inrichting en de onderlinge verbinding van de vertrekken?

Hoe overwint men voorts de moeilijkheden, die ontstaan, als blijkt, dat de nieu-

we flat ten dele van de bouwmaterialen en op de grond van de oude woningen moet worden opgebouwd?

Zal het resultaat niet tot een compromis leiden, dat ver afstaat van ons geschetste ideale gebouw?

Zal de overgangstijd niet leiden tot koude en ontbering van vele huiseigenaars, die zich beroofd zullen zien van het veilige dak, dat boven hun hoofden lag, en van de zware deuren, die hun de mogelijkheid gaven, in hun geborgenheid slechts datgene toe te laten, wat zij nuttig en wenselijk achtten en waarachter zij hun kinderen konden vasthouden zolang zij dit voor de vrede in het huis gunstig waanden?

Men is echter bij het verdrag van Rome gekomen tot het ontwerp van de Euroflat en sinds 1 januari 1958 is er ernstig gedacht over de concretisering van de bouw.

Dit was ook nodig, omdat op 1 januari 1959 met de werkelijke bouw moest worden begonnen.

In dit gebouw is het, dat ook de Landbouw een vertrek krijgt.

Hoe zullen de landbouwers dit vertrek inrichten, hoe het bewonen en hoe zal hun verstandhouding zijn met de bewoners van de landbouwvertrekken in de andere woningen van het flatgebouw, met degenen, die in de andere vertrekken van hun eigen woning hun intrek hebben genomen en met hun collega's buiten de flat?

Dit zijn vragen, waar velen een antwoord op vragen, minder velen een antwoord voor zoeken, en feitelijk niemand een afdoend antwoord op kan geven. Slechts bij benadering kan dan ook hier naar een antwoord gezocht worden.

Dat het vertrek, dat de Landbouw in de Euroflat heeft, een bijzondere plaats inneemt, blijkt wel, als men er de tekeningen op naslaat. Een aparte blauwdruk licht de landbouwappartementen uit het geheel van de tekening (titel II van het E.E.G. verdrag).

Daar de architecten zich er wél van bewust zijn, dat niet iedereen blauwdrukken kan lezen, en daar ook de andere opgeworpen vragen moeilijk in tekening kunnen worden gebracht, hebben zij in een tiental punten (respectievelijk de artikelen 38 t/m 47 van het E.E.G. verdrag) aangegeven, hoe de blauwdruk moet worden gelezen. Aan de hand hiervan zullen we pogen, ons een beeld van het geprojecteerde Landbouwvertrek te vormen.

1. a. Hierin geeft men de plaats en de omvang van het vertrek aan: Niet alleen de voortbrengselen van de bodem, maar ook die van de veeteelt en de visserij

behoren tot het vertrek. Eveneens de produkten die in eerste graad van bewerking met deze voortbrengselen in rechtstreeks verband staan.

b. De blauwdruk geeft alleen die details, waarin het vertrek afwijkt van de overige vertrekken in de Euroflat.

c. Een lijst van produkten, die in het landbouwvertrek behoren voor te komen, is als bijlage II aan de tekening toegevoegd. Voor zover men het over de samenstelling van de inventaris niet eens is, moet men dit zien te worden binnen twee jaar na de aanvaarding van de tekeningen, op voorstel van de uitvoerder.

d. De bewoners van de landbouwvertrekken in de Euroflat zullen bij hun activiteiten moeten pogen een gemeenschappelijke houding te vinden t.a.v. de afzet van hun produkten aan de bewoners van de flat en daarbuiten.

2. a. Daar men een zo hoog mogelijke welvaart voor alle flatbewoners nastreeft, en er in het vertrek van de Landbouw nog steeds veel arbeidskrachten aanwezig zijn, moet men gemeenschappelijk pogen, om deze evenals de andere produktiefactoren, zo effectief mogelijk te gebruiken. Door optimale combinatie van deze produktiefactoren en door toepassing van de technische vooruitgang hoopt men de produktiviteit te vergroten. Een stijging van het inkomen van de landbouwbevolking hoopt men erdoor te bereiken, die tot een redelijke levensstandaard voor elke bewoner leidt.

Tegelijkertijd dienen de markten gestabiliseerd te worden. Dit is een voordeel voor de andere bewoners van de Euroflat, die er wellicht een kleine verhoging van de prijzen van landbouwprodukten voor over zullen hebben.

De voorziening met voedsel voor de bewoners van de flat moet een belangrijk doelwit zijn voor de bewoners van de agro-vertrekken. Dit alles tegen redelijke prijzen voor de verbruikers.

b. Het landbouwvertrek verkeert in een speciale situatie, als gevolg van zijn speciale structuur en de grote verscheidenheid tussen en in deze vertrekken. Doordat er zoveel samenhang is met vele andere vertrekken moet het gemeenschappelijk beleid er op gericht zijn, dat gewenste aanpassingen geleidelijk plaats vinden.

3. De wijze, waarop het gemeenschappelijk beleid tot stand kan komen, wordt onder dit punt omschreven. De ordening zal in verschillende stadia en intensiteit kunnen plaats vinden.

4. Gemeenschappelijk hoopt men opleiding, onderzoek en voorlichting te kunnen organiseren en om een vergrote produktie die hiervan het gevolg kan zijn, af te zetten, wil men gemeenschappelijk ook

het verbruik van bepaalde produkten stimuleren.

5. Bizardere regelingen zullen mogelijk zijn, als het gaat om de bescherming van bedrijven, die door structurele of andere oorzaken zijn benadeeld, zomede in het kader van economische ontwikkelingsplannen.

6. De bewoners van de verschillende landbouwvertrekken dienen bij elkaar te komen om te praten over hun gemeenschappelijke houding en elkaar op de hoogte te stellen van hun middelen en behoeften. Hoe men dit kan doen, wordt gedetailleerd aangegeven.

7. Als er verschillende vertrekken in de Euroflat zijn, waar landbouwprodukten worden voortgebracht, opgeslagen en verkocht, en deze moeten alle aan dezelfde flatbewoners worden verkocht, dan zou een grote ongelijkheid in voortbrengingskosten en prijzen tot onevenwichtigheden en verstoringen leiden, waarbij de minst zwakken het slachtoffer zouden worden, als de daken en de deuren van de oude huizen zouden worden weggesloopt. Daarom geeft art. 44 een groot aantal overgangsbepalingen, waarmee men hoopt geleidelijk te komen tot een nieuw evenwicht, waarbij naast een harmonisatie van sommige lonen ook een betere allocatie van de produktiefactoren zal plaats vinden. Het is met name deze overgangstoestand die de grootste hinderpaal vormt bij het bereidvinden van de bewoners der oude huizen tot het in principe willen betrekken van de nieuwe flat. Men is vaak bang, dat de hoge huur, die voor de nieuwe gebouwen moet worden opgebracht, hoger is dan het voordeel, dat men van het bewonen ervan zal verkrijgen.

Onzekerheid bestaat er ook bij de toekomstige flatbewoners over de houding, die zij zullen moeten aannemen tegenover de bewoners van omringende huizenblokken, waarmee voorheen ook handel werd gedreven. Voorzover het hier de landbouwers betreft, die in verschillende vertrekken wonen, bestaan er nog al tegenstrijdige belangen. Gaat men als flatbewoners zoveel mogelijk aan zelfvoorziening doen of koopt men steeds daar, waar het goedkoopst de behoeften bevredigd kunnen worden? Men is in principe gekomen tot de aanleg van een stevige heg rondom de flat. Deze zal overal even hoog zijn, hoewel over de meest gewenste hoogte ervan nog geen overeenstemming is bereikt. Men wil er bovendien enige poorten in aanbrengen, waardoor men in bepaalde omstandigheden goederen van buiten af kan doorlaten, als dit in het belang van de flatbewoners blijkt te zijn.

Voorzover het goederen betreft, die van

buiten naar binnen moeten, kan men wellicht met een stevige heg volstaan. Moeilijker wordt het echter, als men in de flat met overschotten komt te zitten aan (landbouw)voorraden. Die zal men dan naar andere huizenblokken trachten af te zetten. Heeft men de bewoners van die blokken echter tevoren boos gemaakt door het plaatsen van de eigen heg, dan is de kans groot, op gelijke wijze te worden behandeld, want — in tegenstelling tot de natuurlijke bomengroei — schijnen economische heggen sneller te groeien dan uit te roeien.

De risico's die men kan lopen, zijn dan ook vele. Juist deze onbekendheid met de toekomstige ontwikkelingen doet velen aarzelen.

Wellicht komt dit, doordat de meesten in het geheel niet op de hoogte zijn van de ontwerptekeningen, noch van de speciale landbouw blauwdruk, laat staan van alle toelichtingen, die in de voorgaande en in nog enkele volgende punten gegeven zijn.

Het is stellig ook om deze reden, dat bij de architecten een veel grotere aandacht bestaat voor de ontwikkelingen dan bij degenen, die uiteindelijk de zure of zoete vruchten uit de Eurotuin zullen plukken.

Dit houdt niet in, dat architecten maar moeten ophouden met hun ontwerpen of dat de aannemers het werk moeten staken.

Wel zal het zaak zijn, om een voorstellingswijze te vinden, die ook voor de niet ingewijde begrijpelijk is. Het ingewikkelde begrijpelijk voorstellen is echter een grote kunst, die maar weinigen gegeven is.

Bovendien heeft zo'n voorstelling slechts zin als ze de werkelijkheid niet te veel geweld aan doet.

Geeft ze echter de werkelijkheid goed weer, dan moet het een goede, een aantrekkelijke werkelijkheid zijn, wil ze de mensen enthousiast er voor maken.

Het is een vraag, die hier niet beantwoord kan worden, of de werkelijkheid van de Euromarkt inderdaad zo aantrekkelijk is als sommigen ze wel willen voorstellen.

Indien ze in haar geheel echter ook al een voordeel mag opleveren, dan is het toch ten zeerste te hopen, dat de belangen van de enkelingen, die erdoor benadeeld worden; zo goed mogelijk worden gecompenseerd, opdat het individu nog het gevoel behoudt, dat hij niet enkel als deel van een groep, maar ook nog als persoon gewaardeerd en gerespecteerd wordt.

J. Bouma, Wageningen

De theoretische economie en de Westeuropese integratie

Als Tibor („Welfare and Competition") Scitovsky (zijn bijdrage¹⁾) werpt in de stroom van integratielectuur, is het raak. In een streng economisch-theoretisch en geserreerd betoog weet hij een overvloed aan factoren, verbanden en argumenten bijeen te brengen die wel enigszins ontzuchtend moeten werken op diegenen, die economische integratie als onvoorwaardelijk voordelig en principieel eenvoudig dachten te kunnen zien. Niettemin is het werk voor de op sociaal-economisch terrein reeds enigszins gevorderde belangstellende goed leesbaar en kan het als een inleiding en als „back ground" worden gebruikt bij het volgen van de practijk van het integratieproces. Dit is een goed ding, omdat men in het economisch-politieke gesprek van den dag vele der door Scitovsky aangevoerde overwegingen mist. Anderzijds ontbreekt in dit boek uit hoofde van zijn opzet bijna iedere politieke en overige niet-economische en-

cadrerung. Voorts moet men uiteraard steeds acht slaan op de vele tijdens het betoog gemaakte, overigens zeer expliciete veronderstellingen.

Het werk bevat de in hoofdzaak ongewijzigde herdrukken van uit 1953 en 1954 daterende tijdschriftartikelen, die zich echter in redelijke mate tot één geheel lieten samenvoegen. Het eerste deel bespreekt de gevolgen van integratie voor de werkgelegenheid en de productiviteit alsmede voor de verdeling der voor- en nadelen tussen de leden-staten van een unie enerzijds en tussen unie en buitenwereld anderzijds. Deel II behandelt o.m. de vraagstukken betreffende het betalingsverkeer, de rol van de kapitaalmarkt en de werkgelegenheidspolitiek, de betekenis van een gemeenschappelijke munt en de bepaling van een norm voor de omvang van toereikend te achten deviezen-reserves. Het derde gedeelte sluit vooral op het eerste aan en geeft een nadere uitwerking van de invloed van de instelling van een douane-unie en de daarop aansluitende noodzakelijke uitbouw in de richting van een meer volledige integra-

¹⁾ T. Scitovsky, *Economic Theory and Western European Integration*. G. Allen & Unwin Ltd. Londen 1958. 153 blz.

tie, m.n. met betrekking tot een betere benutting van de economies of scale die zij bevordert. Het laatste hoofdstuk spitst de argumentatie toe op een korte beschrijving van de implicaties van de E.G.K.S. Voor de hieronder volgende nadere bespreking kunnen wij uit deze rijke inhoud slechts een aantal grepen doen.

De belangrijkste conclusie die de schr. uit zijn onderzoek heeft getrokken is, dat juist die voordelen van een douane-unie die het meest algemeen naar voren worden gebracht, van beperkte betekenis zijn. Ten eerste de veelal verwachte verbeteringen in het producentengedrag en de toegepaste productiemethoden, die afhankelijk zijn van de flexibiliteit van het bestaande apparaat, ten tweede een herallocatie der productiefactoren, die beperkt wordt door de mate waarin overcapaciteit en gespecialiseerde arbeid op de juiste plaatsen ter beschikking staan. Aangaande het eerste punt wordt erop gewezen, dat in West-Europa de interne voordelen van een grotere productie-omvang in het algemeen weinig zijn benut (te veel bedrijven, te geringe specialisatie en dus te veel variëteiten). De marktvergroting die uit de opheffing der invoerrechten voortvloeit, schept grote mogelijkheden, maar ook waar deze reeds bestonden zijn zij veelal niet gebruikt. Dit is o.m. een gevolg van de weerstanden van gevestigde belangen en tradities, van het streven der kleine ondernemers hun onafhankelijkheid te bewaren, de „ethische“ bezwaren tegen scherpe (prijs)concurrentie, de vrees voor werkloosheid, een te weinig ontwikkeld consumentencrediet, de politiek van hoge winstmarges („quiet life“, stabiliteit, het streven naar hoge kwaliteit en variatie), de kartellering en de bedrijfsorganisatie die de schr. geen goed hart toedraagt, getuige zijn enigszins eenzijdige verwijzing naar de invloed van fascisme en nat.-soc. op de ontwikkeling ervan). Het is een hele lijst, die de Amerikanen de Europeanen voorhoudt. Zij is behartigenswaardig en op deze, en een enkele andere, plaats gaat de waarde van het betoogde dan ook uit boven die van zuivere integratielectuur. Wel ligt wat veel nadruk op de „irrationele“ aspecten van het producentengedrag en op de omstandigheden in Frankrijk, terwijl bijv. een achteloze verwijzing naar religieuze bezwaren tegen het afbetalingscrediet, als een volgens schr. kennelijk onwenselijk obstakel, de Nederlandse lezer niet veel verder helpt. Ondanks alle weerstanden zal, aldus schr., de opheffing der invoerrechten druk uitoefenen in de goede richting, marginale producenten elimineren en een op klasse-consumptie, afsluiting en te hoge prijzen berustende onderschatting van de elasticiteit van de vraag vermindern.

De her-allocatie van de productie tus-

sen de integrerende staten, een topic in de zuiver theoretische beschouwingen, zal volgens Scitovsky in West-Europa van weinig betekenis zijn omdat daarvoor de verschillen in transportkosten, natuurlijke condities en hulpbronnen te gering zijn. Ook de absolute productiviteitsverschillen zijn minder belangrijk omdat volgens de leer der comparatieve kosten de relatieve afwijkingen bepalend zijn voor het handelspatroon en omdat de productiviteitsverschillen binnen de afzonderlijke staten veelal van dezelfde orde van grootte zijn. Dit laatste doet dus een, overigens zeer nuttige, interne her-allocatie en productiviteitsverbetering verwachten, met name voor zover de overheidssteun aan de marginale bedrijven ter wille van de intramarginale moet worden opgegeven (indien ook deze laatste door een optredende grotere internationale concurrentie zouden worden bedreigd) en voor zover deze over onbenutte capaciteit beschikken. In de samenstelling van het internationale handelsverkeer en de mate van internationale specialisatie zou dan echter weinig verandering komen. Terecht legt de schr. er de nadruk op, dat internationale her-allocatie alleen een voordeel is voor zover zij niet tot werkloosheid of verstoringen van de betalingsbalansen leidt. Hij wijst in dit verband steeds met name op de noodzakelijke aanpassing der wisselkoersen en slechts zeer zijdelings op de mogelijkheden van een globale loon- en prijsbeheersing, hetgeen gezien de practijk een gemis is. Het is immers mogelijk het monetaire evenwicht te bevorderen door middel van een „gecorrigeerde MV-norm“ die het loonpeil correleert met de relatieve productiviteitsstijging ten opzichte van het buitenland.

Uit het voorgaande blijkt wel dat de voordelen van integratie in de eerste plaats worden verwacht van haar long-run-effect op de investeringen, al zal de betere benutting der economies of scale beperkt blijven tot nieuwe bedrijfstukken en die waarvan de bestaande capaciteit ontoereikend of verouderd is. In het algemeen zullen volgens schr. de voordelen meer aan de toenemende concurrentie dan aan een grotere specialisatie te danken zijn. De berekening der verdeling van de voordelen van opheffing der invoerrechten, die voortvloeien uit een verschuiving van de productie naar de bedrijven met lagere marginale kosten, kan hier niet op de voet worden gevolgd. Uiteraard wijst de schr. op de handelsverschuivende effecten die naast de handelsverruimende optreden en waardoor verliezen voor de buitenwereld optreden, die niet gecalculleerd extern nadeel vormen (nog versterkt door ruilvoetverschuivingen). Dit kan overigens worden gecompenseerd door een te verwachten positief inkomenseffect. Een positief saldo-wel-

vaartvoordeel voor de wereld als geheel staat niet a priori vast. Dit betoog verklaart het latere streven naar een vrijhandelszone; het verzet daartegen van de zijde van een land als Frankrijk vloeit voort uit de reeds vermelde toeneming der concurrentie vanuit de partnerlanden, waaraan dan nog eens die uit de buitenwereld zou worden toegevoegd.

Voor long-run aanpassingen en kapitaalbewegingen is zekerheid nodig en vrijwaring voor wederinvoering van restricties, valuta-maatregelen en wisselkoerswijzigingen. Economische unie-vorming vraagt daarom om de instelling van één Europese valuta. De regeringen zouden daarmee echter de zojuist genoemde wapenen voor het herstel van een verstoring van de betalingsbalans prijsgeven. En andere wapens, zoals de klassieke vormen van monetaire politiek, strijden met de op full employment en intern monetair evenwicht gerichte moderne economische politiek. Wat nu? Blijkbaar moet men vertrouwen op **automatisch** werkende evenwichtherstellende krachten: het klassieke substitutie-effect, voor zover het nog werkt en het interne evenwicht niet te zeer aantast; het moderne inkomenseffect, dat echter niet toereikend is voor het herstel van het betalingsbalansevenwicht en afwezig indien het inkomensevenwicht bewaard blijft ($I - S = M - E$); de migratie voor zover de immobiliteit van de arbeid wordt overwonnen; het toevloeien van kapitaal dan wel rentestijging bij overbesteding en v.v. Het blijkt wel dat, zolang de interne stabiliteit voorop staat en het internationale kapitaalverkeer niet vrij is, de automatische factoren tamelijk langdurige evenwichtsverstoringen der betalingsbalansen niet zullen kunnen voorkomen. Wel ontbreekt een verwijzing naar de gunstige mogelijkheden van een instelling als het I.M.F., zoals die zich gedurende de laatste jaren hebben geopenbaard. De schr. concludeert: als integratie leidt tot een gemeenschappelijke munt, volgt hieruit weer de noodzaak van een Europese vrije kapitaalmarkt en een gezamenlijke werkgelegenheidspolitiek. Voor zover de kapitaalstromen juist in de verkeerde richting kunnen lopen (naar de grootste externe voordelen toe) is inter-Europese planning van de investeringen nodig. Een en ander leidt echter tot de noodzaak van politieke integratie met alle kansen van dien, dat hiertegen nationalistische bezwaren rijzen. Al kan men anderzijds opmerken dat politieke overwegingen (eenheid tegenover Rusland bijv.) juist een stoot hebben gegeven aan het integratiestreven. Zo was ook de wens de Frans-Duitse tegenstellingen te overbruggen een expliciet motief voor de oprichting van de E.G.K.S. Gedurende de laatste maanden is echter wel gebleken hoeveel nationalistische weerstanden alsmede libelartistische bezwaren

tegen „supra-nationaal dirigisme” nog moeten worden overwonnen. Scitovsky's betoog toepassende op de huidige werkelijkheid, moet men dan ook vrezen, dat de politieke integratie alleen al nodig is, omdat de oorspronkelijke invoerrechten er niet voor niets waren. Zij dienden ter voorkoming van structurele werkloosheid, als „opvoedende bescherming” voor nieuwe industrieën, ter handhaving van een evenwichtige bevolkingsstructuur en ter vermindering van een structurele, conjuncturele dan wel strategische kwetsbaarheid. Het lijkt duidelijk, dat internationale coördinatie en dus een supra-nationaal gezag nodig zijn voor het overnemen van deze taken. Op deze punten is de welvaart evenzeer in het geding als met betrekking tot onmiddellijke kostenvoordelen. Politieke data bepalen dus zowel de mogelijkheid als de waarde van economische integratie.

Op schr.'s betoog betreffende de afhankelijkheid van de automatische evenwichtherstellende krachten en hun, zoal voldoende dan toch trage werking, laat hij een interessante beschouwing volgen omtrent het ook in de laatste tijd veelbesproken vraagstuk der minimumvereisten waaraan de deviezenvoorraden moeten voldoen teneinde de tijdelijk overmijdelijke betalingsbalanstekorten uit hoofde van een mogelijke overbesteding te kunnen financieren. Afziende van een economisch-politiek ingrijpen van de monetaire en financiële autoriteiten zullen zij afhangen van de snelheid waarmee de automatismen werken. Deze onderscheiding, die de schr. tussen automatische effecten en interventie maakt, is op deze plaats van twijfelachtige waarde voor zover ingrijpen nodig is om de substitutie- en inkomenseffecten ten volle in werking te doen treden. De autoriteiten dienen immers te voorkomen, dat de afvloeiing van liquiditeiten wordt gecompenseerd door creditexpansie, monetisering van schuld bij de centrale bank ofwel aflossing op grote schaal van secundaire liquiditeiten, hetgeen de overheid tot geldschepping dwingt. Maar goed: de schr. laat nu in een op zichzelf fraai, zij het op zeer eenvoudige multiplierformules²⁾ berustend betoog zien, dat de activering van liquiditeiten slechts voor een deel tot aantasting van de internationale liquiditeit (de deviezenreserve) leidt. In dezelfde verhouding moet deze dus ook staan tot de binnenlandse eventueel te activeren liquiditeiten. De na verdere vereenvoudigende veronderstellingen omtrent de binnen- en buitenlandse quoten gevonden formules drukken de norm uit in de marginale bestedingsquoten aan in het binnenland ge-

²⁾ Zo worden o.m. constante marginale quoten, ongehinderde multiplicatie en werkloosheid verondersteld.

produceerde resp. geïmporteerde goederen van het betrokken land. Het geeft aanleiding tot verbazing dat hierbij niets wordt gezegd over de (alsdan bovendien stijgende) transactie- en verzorgingskassen, die nauwelijks voor uitputting in aanmerking komen (behalve een gedeelte dat eventueel in de vorm van secundaire liquiditeiten kan worden aangehouden). Hierdoor zijn de overbestedingsmogelijkheden, voorzover althans de creatie van nieuwe liquiditeiten wordt voorkomen, veel beperkter dan de schr. schijnt te suggereren. Voorts vermeldt hij niets omtrent de mogelijke activering van secundaire en zelfs tertiaire liquiditeiten, welke omvang de bestaande spaarquote, en welke activering veranderingen daarvan beïnvloeden. Afstoting naar niet-geldschepende instellingen dan wel monetisering of massale niet-verlenging van schatkistpapier hebben ieder hun eigen betekenis voor (het interne en) het externe evenwicht. En tenslotte: het verloop van zaken in het buitenland is evenzeer van belang als de binnenlandse conjuncturele situatie. Waarom zou men alleen op de laatste zijn norm baseren? Dit gedeelte van het betoog, dat niettemin instructief is, geeft dus wel tot veel opmerkingen aanleiding.

Over het juist zo fraaie en belangrijke derde hoofdstuk behoeft minder te worden gezegd. Het behandelt de invloed van de economische groei, de economies of scale, de mate van concurrentie en de omvang der bedrijven op de allocatie der voor investeringen beschikbare fondsen. Een voorbeeld: op een zowel beperkte als onvolkomen markt zijn de meer efficiënte productiemethoden met een eerst bij een grote omvang der productie maximale benutting van de interne voordelen veelal

minder winstgevend dan die van de minder efficiënte bedrijven. Op deze en andere punten worden belangwekkende vergelijkingen gemaakt met de in de Ver. Staten bestaande situatie. Europa komt er weer slecht af. De schr. bereikt de conclusie, dat de Europese integratie met name ten aanzien van nieuwe of krachtig expanderende bedrijfstakken welvaartvergroten de betekenis zal hebben en dat de mate waarin de concurrentie toeneemt daarbij doorslaggevend is. Voorts zal een grotere uitwisseling van grondstoffen en halfproducten knelpunten wegnemen en wordt de protectie van de zwakke bedrijven minder houdbaar.

Het laatste hoofdstuk betreffende de E.G.K.S. is een bijzondere toepassing van het eerder betoogde. Het stelt de problemen en nadelen van de functionele integratie in het licht. Doordat de schr. wijst op de noodzaak van verbreding van deze partiële integratie en op de steun die de toenmalige gunstige conjunctuur voor het welslagen van de eerste integratiepoging betekende, geeft de uiteenzetting een beter inzicht in de huidige moeilijkheden.

Schr.'s argumentatie bewaart de lezer voor integratie-euphorie. Het is echter gewenst, dat hij nog eens voor zichzelf alle positieve elementen bijeenbrengt die in de loop van het betoog worden vermeld, om een onderschatting van de welvaartvergroten de betekenis van een Westeuropese unie te voorkomen. Ongunstig zijn echter de huidige vooruitzichten met betrekking tot de noodzakelijke complementaire ontwikkeling op het politieke vlak, hetgeen Scitovsky's toenmalig scepticisme krachtig bevestigt.

J. L. Schneider, Amsterdam

DE REDACTIE ONTVING

Van het Bureau van Prof. Hennipman ontving de redactie het programma van de Economische faculteit van de Université Internationale de Sciences Comparées, te Luxemburg. In een voorwoord staat onder meer vermeld dat deze Universiteit, die in het voorjaar van 1957 werd opgericht, niet als zoveelste naast alle bestaande Universiteiten gezien moet worden, maar dat zij de mogelijkheid biedt aan een beperkt aantal uitgezochte studenten zich d.m.v. de toepassing van de vergelijkende wetenschap een superieure kennis eigen te maken.

Haar Economische faculteit stelt zich ten doel onderwijs te geven aan hen, die een beter begrip van de internationale economische problemen wensen te verkrijgen, of die zich op het werk bij internationale organisaties goed willen voorbereiden.

Het universitaire gedeelte staat op het

niveau van de doctoraal-studie en het praktische gedeelte omvat discussies en geschreven werkstukken, in seminariumverband.

De duur van de studie is drie jaar, gedurende de zomermaanden (voor 1959 is dit van 17 augustus—26 september).

Het onderwijs is voor iedere cursus tot een bepaald thema beperkt.

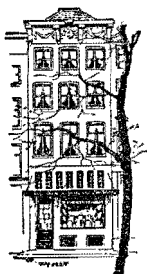
Dit is voor het eerste jaar: De economische problemen van de energie; voor het tweede jaar: waarschijnlijk een monetair onderwerp; voor het derde jaar: Een vergelijkende analyse van de economische theorieën en hun invloed op de gevolgde politiek in de verschillende landen.

Voor inlichtingen wende men zich tot het secretariaat van deze Faculté Internationale d'Economie Comparée, 13 rue du Rost, Luxembourg.

J. A. S.

LITERATUUR (zie pag. 10)

- W. Baumann, Die Währungspolitik im gemeinsamen Markt. **Europäische Wirtschaftsgemeinschaft**, 1959, I, nr. 15, pp. 290-293.
- O. D'Alauro, Considerazione sulla armonizzazione delle politiche commerciali e monetarie nel „Marché Commun“. — **Economia Internazionale**, 1958, XI, nr. 1, p.p. 67-109.
- Otmar Emminger, Monetaire aspecten van de Gemeenschappelijke Markt. Tijdschrift voor Documentatie en Voorlichting van de Nationale Bank van België, 1958, XXXIII, dl. 2, nr. 2, pp. 93-102.
- John Lademann, Währungspolitische Probleme der wirtschaftlichen Integration Europas. **Aussenwirtschaft**, 1958, XIII, nr. 3, pp. 61-70.
- L. Sermon, Les aspects monétaires et financières du Marché Commun. Brusel, Bruylant, 1958, 19 pp.
- Robert Triffin, Europe and the money muddle. From bilateralism to near-convertibility, 1947-1956. New Haven, Yale University Press, 1957, 351 pp.
- X, Aspects Monétaires du Marché Commun. Revue du Marché Commun, 1958, nr. 7, pp. 335-343.

VAN BELKUM & VAN DER MEER:
„Toepassing van elektronica in de administratie” f 7.90

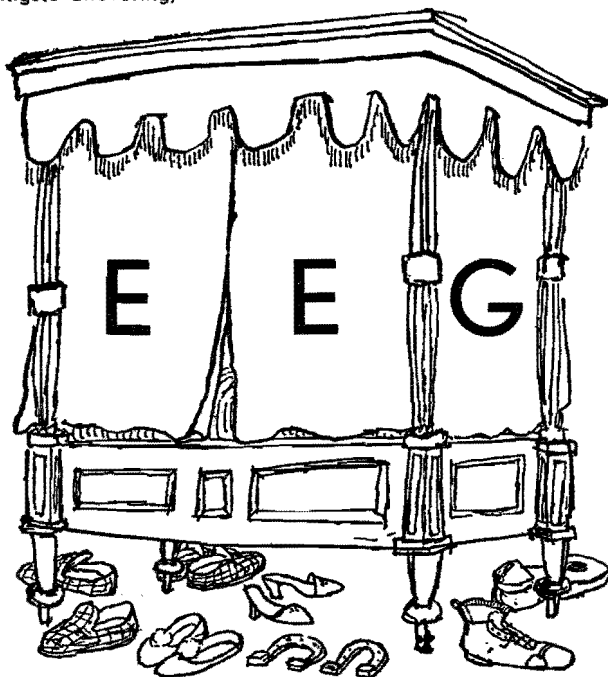
BOTHA:
„A study in the theory of monetary equilibrium” f 17.-

De Academische Boekwinkel

P. H. VERMEULEN n.v.

Grimburgwal 13 t/o 't Binnengasthuis Amsterdam-C.
Tel. 48312 - 41674

ECONOMIE IN 16 TEKENINGEN
(twee en twintigste aflevering)

P. VELTHUYS Cz.

econ. drs.

Repeteert

Candidaatsexamen:

Sociale en Bedrijfseconomie

Doctoraalexamen:

Bedrijfseconomie

Marnixstraat 290 - Kamer 309 - Amsterdam-W.

Spreekuur: Woensdag 3 tot 4 uur.

Tel. Zaandam (K 2980) 3315, s'avonds en weekend.

Elke morgen àl het nieuws in

de Volkskrant

dus óók elke morgen

alle financiële en economische

BERICHTEN-VERSLAGEN-KOERSLIJSTEN

COMMENTAREN

W. GRADER

Econ. Drs

repeteert

Doctoraal examen:

Sociale en Bedrijfseconomie

ROERSTRAAT 102 hs

TELEFOON 717915

K. DE POUS

ECON. DRS

VEERSTRAAT 8

Amsterdam-Z.

Telefoon 71.55.88

repeteert voor

CANDIDAATS- EN DOCTORAAL-EXAMEN

de onderdelen

SOCIALE ECONOMIE EN BEDRIJFSECONOMIE